

**LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA
VĮ VALSTYBINIS MIŠKOTVARKOS INSTITUTAS**

**VĮ ŠAKIŲ MIŠKŲ URĖDIJOS
VIDINĖS MIŠKOTVARKOS PROJEKTO SUDEDAMOJI DALIS**

GAMTOSAUGINIŲ PRIEMONIŲ PLANAS

KAUNAS, 2014

Pramonės pr. 11a, 51327 Kaunas
Telefonai: (8-37) 49 02 54, 49 02 35
Faksas: 49 02 33

VĮ ŠAKIŲ MIŠKŲ URĖDIJA
GAMTOSAUGINIŲ PRIEMONIŲ PLANAS
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

Direktorius

Alfredas Galaunė

Kraštotvarkos skyriaus vedėja

Viliūnė Naureckaitė

VĮ Valstybinis miškotvarkos institutas,
2014

Turinys

Aiškinamasis raštas	Psl.
1. Darbo teisinis pagrindas, tikslai ir metodika	3
2. Darbo sudėtis	5
3. Ekologinis kraštovaizdžio potencialas	6
3.1. gamtinis karkasas	6
3.2. Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijos	9
3.2.1. paukščių apsaugai svarbios teritorijos (PAST)	10
3.2.2. buveinių apsaugai svarbios teritorijos (BAST)	11
4. Valstybės saugomos teritorijos ir objektai	15
4.1. saugomų teritorijų bendra apžvalga	15
4.1.1. konservacinio prioriteto saugomos teritorijos	17
4.1.2. kompleksinės saugomos teritorijos	23
4.2. Lietuvos Respublikos saugomos gyvūnų, augalų ir grybų rūšys	28
5. Miškų urėdijos įsipareigojimu saugomi plotai	30
5.1. kertinės miško buveinės	30
5.2. miško plotai saugomi pagal miškų sertifikavimo reikalavimus	33
6. Naujai inventorizuoti ekologiškai vertingi miško plotai	35
6.1. ekologiškai vertingi miško sklypai	35
6.1.1. pušynai augantys Pa ir Pb augavietėse	36
6.1.2. neapaugę medynais miško pelkės	37
6.1.3. mažos miško aikštelės ir laukymės	38
6.1.4. natūralios miško laukymės	40
6.1.5. šlaitų medynai	41
6.2. miško sklypai su pavieniais ekologiškai vertingais medžiais	41
7. Miškų ūkinis režimas	43
8. Gamtosauginės ūkinės priemonės miškuose	45
8.1. miško kirtimų ribojimas saugomose paukščių lizdavietėse	45
8.2. rekomenduojamos retųjų augalų apsaugos priemonės	46
8.3. pušynų, augančių Pa ir Pb augavietėse išsaugojimas	46
8.4. natūralių miško pelkių, mažų aikštelių ir laukymių palikimas	47

savaiminei raidai	
8.5. miško laukymų valymas nuo apaugimo	47
8.6. šlaitų medynų išsaugojimas	49
8.7. pavienių paliekamų bioįvairovės medžių atranka ir išdėstymas	50
8.8. senmedžių išsaugojimas	51
8.9. kertinių miško buveinių tvarkymas ir apsauga	52
8.10. kitos priemonės	53
9. Gamtotvarkos planuose numatytos projektuojamos tvarkymo priemonės	57
Literatūros sąrašas	67
Priedai	69
1 priedas. Saugomų teritorijų žiniaraščiai	71
2 priedas. „Natura 2000“ teritorijų žiniaraščiai	81
3 priedas. Nacionalinių saugomų teritorijų ir „Natura 2000“ tinklo teritorijų paskirstymas	87
4 priedas. Sklypų su saugomomis paukščių lizdavietėmis ir perimvietėmis žiniaraščiai	91
5 priedas. Kertinių miško buveinių sąrašas	97
6 priedas. Miško sklypų, kuriuose nevykdoma ūkinė veikla, sąrašas	105
7 priedas. Pelkinių pušynų paliktinų natūraliai raidai žiniaraščiai	113
8 priedas. Miško pelkių paliktinų savaiminei raidai žiniaraščiai	121
9 priedas. Miško sklypų su mažomis aikštelėmis ir laukymėmis paliktinomis savaiminei raidai žiniaraščiai	127
10 priedas. Miško laukymų žiniaraščiai	151
11 priedas. Miško sklypų su pavieniais senmedžiais žiniaraštis	159
12 priedas. Miško laukymų saugotinų nuo apaugimo medžiais ir krūmais žiniaraščiai	167
13 priedas. Pelkių saugotinų nuo apaugimo medžiais ir krūmais žiniaraščiai	171
14 priedas. Šlaitų medynų žiniaraščiai	175
15 priedas. Žemėlapiai	187
16 priedas. Bendrieji kertinių miško buveinių nuostatai	215
17 priedas. Novaraisčio ornitologinio draustinio tvarkymo programa	231

Atsakingas vykdytojas: Kraštotvarkos skyriaus vyresnysis specialistas Jonas Lučka

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Darbo teisinis pagrindas, tikslas ir metodika

Teisinis pagrindas. Darbas atliktas pagal VĮ Šakių miškų urėdijos užsakymą. Gamtosauginių priemonių plano tikslingumą sąlygojo naujo VĮ Šakių miškų urėdijos vidinės miškotvarkos projekto rengimas. Šiame plane suprojektuota gamtosauginių ir specialių miško biologinę įvairovę praturtinančių priemonių visuma, remiantis nauja 2006 m. miškotvarkos darbų vykdymo instrukcija (2009 m. redakcija) ir išaugusiais aplinkosauginiais reikalavimais šalies valstybiniais miškams.

Gamtosauginių priemonių planas yra sudėtinė VĮ Šakių miškų urėdijos vidinės miškotvarkos projekto dalis. Rengiant planą, miškų urėdijos administruojamuose valstybinės reikšmės miškuose suprojektuotos gamtosauginės priemonės, kurių laikymasis padės išsaugoti ir praturtinti biologinę įvairovę. Suprojektuotos priemonės suderintos su miškų urėdija, atsižvelgiant ne tik į gamtosauginius, bet ir į socialinius bei ekonominius visuomenės ir miškų urėdijos interesus šioje teritorijoje. Informacija apie suderintas su miškų urėdija gamtosaugines priemones pateikiama atskiruose žiniaraščiuose pagal girininkijas.

Darbo tikslas. Darbo tikslas - pagaminti specialų VĮ Šakių miškų urėdijos gamtosauginių priemonių žemėlapi, kuriame būtų pažymėtos visos miškų urėdijos teritorijoje esančios valstybės saugomos teritorijos, Europos Sąjungos svarbos teritorijos ("Natura 2000"), Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių radvietės, miškų urėdijos įsipareigotos saugoti kartinės miško buveinės bei išaiškintos ir lokalizuotos kitos ekologiškai vertingos teritorijos (1 pav.). Visoms šioms išvardintoms ir plane pažymėtoms teritorijoms bei objektams sudaromi žiniaraščiai, nurodant išsaugojimo bei atkūrimo priemones. Tokiu būdu sukuriamas vieningas dokumentas, kuriame sukongcentruotos visos saugomos ir apribotos veiklos teritorijos su ūkinio režimo ypatybėmis bei gamtosauginėmis priemonėmis. Ši medžiaga iki šiol buvo išskaidyta atskiruose teisės aktuose bei teritorinio planavimo dokumentuose ir tai apsunkino miškų urėdijos specialistų praktinį darbą ir ūkinės veiklos miškuose kontrolę. VĮ Šakių miškų urėdijos darbuotojai ateityje galės aktualizuoti visus mūsų pateikiamus duomenis, juos tobulindami ir įtraukdami naujus rodiklius.

Plane pateikiami žemėlapiai ir žiniaraščiai gali būti naudojami ne vien tik praktiniam suprojektuotų priemonių įgyvendinimui, bet ir miškų sertifikavimo procese bei gamtosauginių pasiekimų propagavimo ir visuomenės švietimo veiklose.

Darbo metodika. Darbas atliktas naudojant 2013 m. miškotvarkos lauko darbų inventorizacinę medžiagą, VĮ Šakių miškų urėdijos, Šakių ir Kauno rajonų teritorijoje atliktų bioįvairovės tyrimų bei vykdytų projektų medžiagą, saugomų teritorijų planavimo dokumentus. Darbe remtasi miškų urėdijos darbuotojų pateikta medžiaga bei informacija. Surinkti iš visų galimų šaltinių duomenys buvo susisteminti ir pateikti aiškinamajame rašte. Žiniaraščiai sudaryti naudojant VĮ Valstybinio miškotvarkos instituto naujausios sklypinės duomenų bazės duomenis. Visa surinkta ir apibendrinta medžiaga suvesta į grafinę duomenų bazę ir parengti atskiri GIS sluoksniai. Grafinė informacija lokalizuota planinėje medžiagoje M 1:50000. Projektiniai sprendiniai priimti vadovaujantis galiojančiais saugomų teritorijų reglamentais, miškotvarkos darbų vykdymo instrukcijos reikalavimais bei tvaraus, gamtai artimo ir subalansuoto miškų ūkio principais.

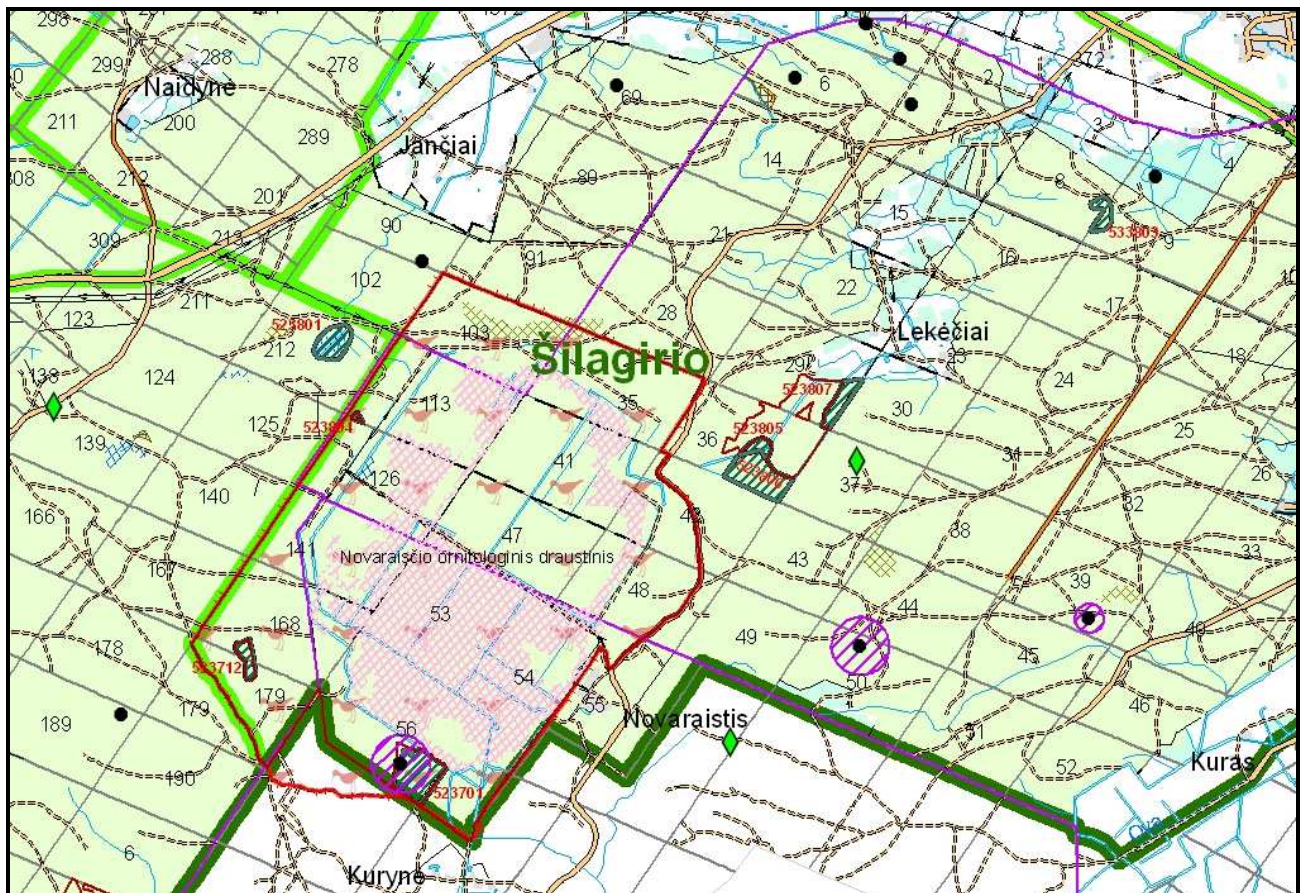

2. Darbo sudėtis

Darbas susideda iš gamtosauginių priemonių planų aiškinamųjų raštų ir žiniaraščių bei žemėlapių, kurie pagaminti atskirai visoms girininkijoms, o jų pagrindu visai miškų urėdijos teritorijai parengtas bendras sąvadas, įskaitant ir saugomas teritorijas. Bendras visos VĮ Šakių miškų urėdijos Gamtosauginių priemonių planas (žemėlapis) pagamintas valstybinės reikšmės miškų išdėstymo plano pagrindu M 1:50 000, o atskirų girininkijų gamtosauginių priemonių planai pagaminti valstybinės reikšmės miškų išdėstymo planų pagrindu M 1:20 000. Gamtosauginių priemonių aprašymai pateikiami atskiruose žiniaraščiuose, suskirstytuose pagal girininkijas.

Iš viso pagaminta 9 komplektai Gamtosauginių priemonių planų: po 1 komplektą aiškinamųjų raštų ir žemėlapių, skirtų kiekvienai girininkijai ir 1 aiškinamojo rašto bei žemėlapių komplektas skirtas VĮ Šakių miškų urėdijos administracijai.

Plano projekto rengimo stadijoje vyko darbiniai susitikimai su VĮ Šakių miškų urėdijos atsakingais darbuotojais.

1 pav. Gamtosauginių priemonių žemėlapių fragmentas.

3. Ekologinis kraštovaizdžio potencialas

Ekologinis kraštovaizdžio potencialas – sugebėjimas užtikrinti ekosistemų gyvybingumą, palaikant jų atsparumą ir stabilumą. Kraštovaizdis nuolat kinta, todėl labai svarbi jo savybė yra gebėjimas atsistatyti į pusiausvyros būseną po išorinio poveikio (stabilumas). Kraštovaizdžio ir ekosistemų atsparumas pasireiškia jų gebėjimu išsaugoti struktūrą ir funkcijas patiriant išorinį poveikį, kurį gali sukelti ir žmogaus veikla, ir natūralūs procesai. Ekologinių funkcijų užtikrinimui turi būti išlaikomas tam tikras vietovių natūralumas, formuojamos vientisos natūralios ar pusiau natūralios struktūros iš pakankamo dydžio ir kokybės elementų.

Siekiant išsaugoti ekologinį kraštovaizdžio stabilumą, nuo 1989 m. Lietuvoje plėtojama gamtinio karkaso sistema.

3.1. Gamtinis karkasas

„**Gamtinis karkasas** – tai vientisas gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklas, jungiantis gamtinio pobūdžio:

- Saugomas teritorijas – rezervatus, draustinius, valstybinius parkus, atkuriamuosius ir genetinius sklypus, ekologines apsaugos zonas;
- Kitas ekologiškai svarbias vandenų, miškų, žemės ūkio, kitos paskirties teritorijas.

Gamtinio karkaso teritorijų apsaugą, tvarkymą, naudojimą ir planavimą reglamentuoja Saugomų teritorijų, Aplinkos apsaugos, Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos, Miškų, Teritorijų planavimo, Statybos, Poveikio aplinkai vertinimo, Pajūrio juostos bei kiti įstatymai, Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos, atskirų saugomų teritorijų nuostatai, saugomų teritorijų, jų zonų, teritorijos dalių ar paveldo objektų tipiniai ir (ar) individualūs apsaugos, taip pat saugomų teritorijų regioniniai architektūriniai reglamentai, įskaitant laikinus reglamentus, apsaugos sutartys, kurios gali būti sudaromos dėl veiklos apribojimų saugomose teritorijose, konkrečių žemės, miško bei vandens telkinio naudojimo sąlygų nustatymo ir gamtinio karkaso nuostatai.

Gamtinio karkaso paskirtis:

- Sukurti vientisą gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklą, užtikrinantį kraštovaizdžio geoekologinę pusiausvyrą ir gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, sudaryti prielaidas biologinei įvairovei išsaugoti;

- Sujungti didžiausią ekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijai reikalingas teritorijas;
- Saugoti gamtinį kraštovaizdį ir gamtinius rekreacinius išteklius;
- Didinti šalies miškingumą;
- Optimizuoti kraštovaizdžio urbanizacijos bei technogenizacijos ir žemės ūkio plėtrą.

Gamtinį karkasą sudaro:

- **Geoekologinės takoskyros** – teritorijų juostos, jungiančios ypatinga ekologine svarba bei jautrumu pasižyminčias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštumų ežerynus, kalvynus, pelkynus, priekrantes, požeminių vandenų intensyvaus maitinimo ir karsto paplitimo plotus. Jos skiria stambias gamtines geosistemas ir palaiko bendrąją gamtinio kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą;
- **Geosistemų vidinio stabilizavimo arealai ir ašys** – teritorijos, galinčios pakeisti šoninį nuotėkį ar kitus gamtinės migracijos srautus, taip pat reikšmingos biologinės įvairovės požiūriu: želdinių masyvai ir grupės, natūralios pievos, pelkės bei kiti vertingi stambiųjų geosistemų ekotopai. Šios teritorijos kompensuoja neigiamą ekologinę įtaką gamtinėms geosistemoms;
- **Migraciniai koridoriai** – slėniai, raguvynai bei dubakloniai, kitos žemesnėse reljefo vietose esančios teritorijos, kuriomis vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija.

Visos šios geoekologiškai aktyvios teritorijos yra sujungtos į vientisą sistemą – *gamtinį karkasą*, skirtą valdyti kompensacines kraštovaizdžio funkcijas bei garantuoti jo struktūros stabilumą.

Pagal geosistemų, kurios atlieka ekokompensacines funkcijas, dydį ir svarbą *gamtinio karkaso* struktūrinės dalys skirstomos į europinės, nacionalinės, regioninės ir vietinės reikšmės.

Pagal natūralumo laipsnį ir gebėjimą atlikti ekologinio kompensavimo funkcijas, teritorijų planavimo dokumentuose išskiriamos *patikimo, riboto ir silpno geoekologinio potencialo gamtinio karkaso teritorijos*.

Biologinės įvairovės apsaugai gamtinio karkaso teritorijose išskiriamas ekologinis tinklas, jungiantis didžiausią bioekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijos koridorius. Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka išskiriamas *Europos ekologinis tinklas „Natura 2000“*, apimantis buveinių ir paukščių apsaugai svarbias teritorijas.

Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijose yra draudžiama arba ribojama veikla, galinti turėti neigiamą poveikį saugomoms natūralioms buveinėms, rūšių buveinėms ir saugomoms augalų bei gyvūnų rūšims. Leidžiama tokia veikla, kuri užtikrina tinkamą buveinių ir rūšių būklę. Veikla šiose teritorijose turi būti vykdoma atsižvelgiant į konkrečius buveinių tipus ar rūšis ir remiantis teritorijų planavimo dokumentais ir (ar) gamtotvarkos planais.

Didžioji dalis saugomų teritorijų plotų patenka į *gamtinį karkasą*.

Gamtinio karkaso teritorijose saugoma kraštovaizdžio erdvinė teritorinė struktūra ir gamtinis pobūdis, ekologinis stabilumas, kraštovaizdžio estetinė vertė.

Visose gamtinio karkaso teritorijose skatinama veikla, kuria užtikrinama kraštovaizdžio ekologinė pusiausvyra, palaikomas ir stiprinamas ekosistemų stabilumas, vykdoma renatūralizacija ir ekosistemų atkūrimas, bei ekstensyvi rekreacija, palaikoma ir didinama biologinė įvairovė bei bendras teritorijos miškingumas, saugomi bei plečiami želdynai ir želdiniai agrarinėse bei urbanizuotose teritorijose, vykdomi teritorijų ir akvatorių rekultivacijos bei išvalymo nuo užteršimo darbai, neutralizuojamos, kitaip nukenksminamos arba iškeliamos pramonės įmonės ir mažinamas vizualiai agresyvių objektų poveikis.

Siekiant stiprinti teritorijų ekokompensacines funkcijas, turi būti vykdomos aktyvios riboto ir silpno geoekologinio potencialo gamtinio karkaso struktūrų plėtojimo priemonės, teikiamas prioritetasis šių teritorijų apželdinimui mišku, miško parkų ir kitų rekreacinės bei ekologinės paskirties želdynų įveisimui ir darniam tvarkymui, ekologinei žemdirbystei.

Ūkinė veikla gamtinio karkaso teritorijose gali būti vykdoma tik įvertinus šios veiklos poveikį, atlikus teritorijų planavimo dokumentų, planų ir programų strateginį pasekmių vertinimą vadovaujantis Aplinkos apsaugos bei Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymais Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka, numatant ir įgyvendinant įvairiapuses priemones antropogeniniam poveikiui kompensuoti, gamtiniam kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei išsaugoti.

Gamtinio karkaso teritorijose draudžiama naujų pramonės įmonių, kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, statyba bei naujų gyvenamųjų pastatų ir gyvenamųjų kvartalų statyba konservacinės, miškų, kitos – rekreacinės, taip pat žemės ūkio paskirties teritorijose.

Gamtinio karkaso teritorijos turi būti tvarkomos vadovaujantis darnios plėtros principais. Teritorijose, turinčiose istorinę, kultūrinę vertę, svarbiose estetiniu atžvilgiu, gamtinio karkaso teritorijos tvarkomos atsižvelgiant ir derinant tarpusavyje ekologinius, kultūrinius bei estetinius kraštovaizdžio formavimo reikalavimus.“

(Tekstas iš Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos tinklapio).

3.2. Europos ekologinio tinklo „NATURA 2000“ teritorijos

Ekologinis tinklas yra gamtinio karkaso dalis. Biologinės įvairovės apsaugai gamtinio karkaso teritorijoje išskiriamas ekologinis tinklas, jungiantis didžiausią bioekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką, gyvūnų ir augalų migracijos koridorius.

Europos ekologinis tinklas „Natura 2000“ – bendras Europos bendrijos svarbos saugomų teritorijų tinklas, skirtas išsaugoti, palaikyti ir prireikus atkurti iki tinkamos apsaugos būklės natūralius buveinių tipus, gyvūnų ir augalų rūšis natūraliame areale. Tinklą sudaro buveinių apsaugai svarbios (pagal Buveinių direktyvą 92/43/EEB)) ir paukščių apsaugai svarbios (pagal Paukščių direktyvą (20099/147/EB)) teritorijos. Jose draudžiama arba ribojama veikla, galinti daryti neigiamą poveikį saugomoms augalų ir gyvūnų rūšims. Veikla šiose teritorijose turi būti vykdoma atsižvelgiant į konkrečius buveinių tipus ar rūšis vadovaujantis teritorijų planavimo dokumentais ir (ar) gamtotvarkos planais. Daug nacionalinių saugomų teritorijų dėl jų gamtinės vertės ir atitikties nustatytiems atrankos kriterijams paskelbtos „Natura 2000“ teritorijomis.

Tiek Lietuvoje tiek ir VĮ Šakių miškų urėdijos teritorijoje steigiamos Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijos, kurias šiuo metu sudaro paukščių apsaugai svarbios teritorijos (sutrumpintai - PAST) ir vietovės, atitinkančios gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus (sutrumpintai - BAST). Pirmos iš jų - paukščių apsaugai svarbios teritorijos jau yra Lietuvoje įsteigtos ir patvirtintos Europos Komisijos, o vietovės, atitinkančios buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus bus įsteigtos artimiausiu metu. Tokių teritorijų preliminarus sąrašas jau yra pateiktas Europos Komisijai. Ateityje, šios teritorijos taip pat įgys nacionalinių saugomų teritorijų statusą.

Vadovaujantis LR saugomų teritorijų įstatymo 24 straipsniu, LR saugomoms teritorijoms arba jų dalims, kuriose yra tarptautinės svarbos buveinių, augalų ir gyvūnų rūšių ar jų bendrijų bei populiacijų, gali būti suteiktas tarptautinės svarbos saugomos teritorijos statusas. Jei teritorijos nėra saugomos, pirmiausia įsteigiama atitinkama nacionalinė saugoma teritorija, kuriai vėliau suteikiamas Europos Bendrijos svarbos saugomos teritorijos statusas.

Saugomų teritorijų ar jų dalių, atitinkančių nustatytus Europos Bendrijos buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus ir sudarančių Lietuvos Respublikoje dalį Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“, apsaugos ir tvarkymo ypatumus, veiklos organizavimo principus reglamentuoja LRV 2004-03-15 nutarimas Nr. 276 „Dėl Bendrijų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

Kriterijai, pagal kuriuos vietovės parenkamos buveinių ir paukščių apsaugai svarbioms teritorijoms steigti, patvirtinti šiais Aplinkos ministro įsakymais: 2001 m. sausio 9 d. įsakymu Nr. 22 „Dėl paukščių apsaugai svarbių teritorijų kriterijų patvirtinimo“ ir 2001 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 219 „Dėl gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų kriterijų patvirtinimo“.

Nacionalinių saugomų teritorijų ir "Natura 2000" teritorijų tinklas paskirstytas valstybinių parkų direkcijoms Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos direktoriaus 2006 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 103V (2013 m. rugpjūčio 14 d. įsakymo Nr. V-228 redakcija) VĮ Šakių miškų urėdijos teritorijoje esančios teritorijos priskirtos Panemunių regioninio parko direkcijai (3 Priedas).

Duomenys apie miškus esančius "Natura 2000" teritorijose pateikti 2 Priede.

3.2.1. Paukščių apsaugai svarbios teritorijos (PAST)

Paukščių apsaugai svarbių teritorijų sąrašas patvirtintas LR aplinkos ministro 2014 m. kovo 14 d. įsakymu Nr. D1-281.

VĮ Šakių miškų urėdijos teritorijoje yra 3 paukščių apsaugai svarbios teritorijos (PAST) (duomenys pateikti 1 lentelėje):

- *Novaraistis* – PAST ribos sutampa su patvirtintomis Novaraisčio ornitologinio draustinio ribomis patvirtintomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 29 d. nutarimu Nr. 1486 „Dėl naujų draustinių įsteigimo ir draustinių sąrašų patvirtinimo“. Įsteigtas migruojančių gervių (*Grus grus*), upinės žuvėdros (*Sterna hirundo*) sankauptų vietos apsaugai.

- *Nemuno slėnio pievos tarp Raudonės ir Gelgaudiškio* - PAST užima dalį Panemunių regioninio parko teritorijos bei Nemuno upės apsaugos zonos (ribos nustatomos pagal planą). Įsteigtas griežlės (*Crex crex*) apsaugai.

- *Nemuno upės pakrantės ir salos tarp Kulautuvos ir Smalininkų.*

PAST užima dalį Panemunių regioninio parko teritorijos bei Nemuno upės apsaugos zonos (ribos nustatomos pagal planą). Įsteigta mažosios žuvėdros (*Sterna albifrons*) apsaugai.

PAST bendras miškų teritorijos plotas VĮ Šakių miškų urėdijos teritorijoje yra 787 ha.

Tame tarpe *valstybinės reikšmės miškai užima 765 ha, iš jų miško žemė – 389 ha.*

2 pav. PAST Novaraistis Šilagirio girininkijoje

3.2.2. Buveinių apsaugai svarbios teritorijos (BAST)

LR aplinkos ministras 2009-04-22 įsakymu Nr. D1-210 patvirtino vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašą, skirtą pateikti Europos Komisijai. VĮ Šakių miškų urėdijos teritorijoje į šį sąrašą įtraukta BAST:

- *Nemuno slėnio skroblynai nuo Kriukų iki Gelgaudiškio,*

- Nemuno upė Panemunių regioniniame parke.

Anksčiau patvirtintas sąrašas papildytas LR aplinkos ministro 2009-11-03 įsakymu Nr. D1-654, pagal kurį VĮ Šakių miškų urėdijos teritorijoje nustatyta BAST teritorija:

- Nemuno slėnis ties Palėkiais.

BAST charakterizuojantys duomenys pateikti 2 lentelėje. Duomenys apie PAST ir BAST esančius miškus yra 2 Priede.

BAST bendras miškų teritorijos plotas VĮ Šakių miškų urėdijoje yra **1.180 ha**. Iš jų **valstybinės reikšmės miškai** valdomi miškų urėdijos užima **401 ha**, visi jie **miško žemė**.

Paukščių apsaugai svarbių teritorijų (PAST) charakteristika

PAST pavadinimas	Bendras plotas, ha	Girininkija	Bendras miškų plotas, ha	Valstybinės reikšmės miškų plotas, ha		Adresas, ribos	Kada ir kieno nutarimu nustatyta	Gamtinės vertybės
				bendras	tame tarpe miško žemė			
Novaraistis	826,8	Šilagirio	759,4	759,4	383,9	Šakių raj., Kauno raj., Kazlų Rūdos savivaldybės	LRV 2004-04-08 nutarimas Nr. 399	Migruojančių gervių (<i>Grus grus</i>), upinės žuvėdros (<i>Sterna hirundo</i>) sankauptų vietos apsaugai
Nemuno slėnio pievos tarp Raudonės ir Gelgaudiškio	759,7	Šakių	13,1	2,0	2,0	Jurbarko raj. ir Šakių raj. savivaldybės	LRV 2004-04-08 nutarimas Nr. 399	Griežlės (<i>Crex crex</i>) apsaugai
Nemuno upės pakrantės ir salos tarp Kulautuvos ir Smalininkų	3532,0	Kidulių, Lekėčių, Plokščių, Sutkų, Šakių	0 0 0 0 14,1	0 0 0 0 3,3	0 0 0 0 3,3	Jurbarko raj., Kauno raj., Šakių raj. savivaldybės	LRV 2005-04-20 nutarimas Nr. 431	Mažosios žuvėdros (<i>Sterna albifrons</i>) apsaugai
		Iš viso:	786,6	764,7	389,2			

Buveinių apsaugai svarbių teritorijų (BAST) charakteristika

BAST pavadinimas	Bendras plotas, ha	Girininkija	Bendras miškų plotas, ha	Valstybinės reikšmės miškų plotas, ha		Adresas, ribos	Kada ir kieno nutarimu nustatyta	Gamtinės vertybės
				bendras	tame tarpe miško žemė			
Nemuno slėnio skroblynai nuo Kriukų iki Gelgaudiškio	1363,1	Plokščių, Sutkų, Šakių	942,7 100,5 125,9	327,3 6,3 67,6	327,3 6,3 67,6	Šakių raj. savivaldybė	LR aplinkos ministro 2009-04-22 įsakymas Nr. D1-210	9160, Skroblynai; 9180, Griovų ir šlaitų miškai; 91E0, Aliuviniai miškai; 91F0, Paupių guobynai; Ūdra
Nemuno slėnis ties Palėkiais	597,2	Kidulių	11,0	0	0	Jurbarko raj., Šakių raj. savivaldybės	LR aplinkos ministro 2009-11-03 įsakymas Nr. D1-654	2330, Nesusivėrusios žemyninės smiltpievės; 3150, Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis; 3270, Dumblingos upių pakrantės; 6120, Karbonatinių smėlynų smiltpievės; 6210, Stepinės pievos; 6430, Eutrofiniai aukštieji žolynai; 6510, Šienaujamos mezofitinės pievos
Nemuno upė Panemunių regioniniame parke	952,9	Plokščių, Sutkų, Šakių	0 0 0	0 0 0	0 0 0	Jurbarko raj., Kauno raj., Šakių raj. savivaldybės	LR aplinkos ministro 2009-04-22 įsakymas Nr. D1-210	Baltijos lašiša; Kartuolė; Paprastasis kirtiklis; Salatis; Ūdra; Ūpinė nėgė
		Iš viso:	1180,1	401,2	401,2			

4. Valstybės saugomos teritorijos ir objektai

4.1. Saugomų teritorijų bendra apžvalga

Bendrąją Lietuvos Respublikos **saugomų teritorijų sistemą** sudaro:

- Konservacinio prioriteto saugomos teritorijos, kuriose saugomi unikalūs arba tipiški gamtinio bei kultūrinio kraštovaizdžio kompleksai ir objektai. Joms priskiriami rezervatai (gamtiniai ir kultūriniai), draustiniai bei gamtos ir kultūros paveldo objektai (paminklai).
- Ekologinės apsaugos prioriteto saugomos teritorijos, išskiriamos norint išvengti neigiamo poveikio saugomiems gamtos ir kultūros paveldo kompleksams bei objektams arba neigiamo antropogeninių objektų poveikio aplinkai. Šiai kategorijai priskiriamos ekologinės apsaugos zonos.
- Atkuriamosios apsaugos saugomos teritorijos, skiriamos gamtos išteklių atsistatymui, pagausinimui bei apsaugai. Joms priskiriami atkuriamieji ir genetiniai sklypai.
- Kompleksinės saugomos teritorijos, kuriose sujungiamos išsaugančios, apsaugančios, rekreacinės ir ūkinės zonos pagal bendrą apsaugos, tvarkymo ir naudojimo programą. Joms priskiriami valstybiniai (nacionaliniai ir regioniniai) parkai bei biosferos monitoringo teritorijos (biosferos rezervatai ir biosferos poligonai).

Dėl savo svarbos konservacinio prioriteto ir kompleksinės saugomos teritorijos vadinamos ypač saugomomis teritorijomis.

Lietuvoje saugomos teritorijos steigiamos norint išsaugoti gamtos ir paveldo teritorinius kompleksus bei objektus, kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę. Saugomose teritorijose palaikoma kraštovaizdžio ekologinė pusiausvyra, gamtos išteklių subalansuotas naudojimas ir atkūrimas, sudaromo sąlygos pažintiniam turizmui, moksliniams tyrimams ir aplinkos būklės stebėjimams. Šalies saugomų gamtinių teritorijų apskaitą, apsaugą bei tvarkymą reglamentuoja Saugomų teritorijų įstatymas. Saugomos gamtinės teritorijos registruojamos, įtraukiant jas į LR Saugomų teritorijų registrą, kurį kuruoja Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos. Saugomų teritorijų naudojimą ir apsaugą reglamentuoja bendrieji nuostatai. Individualius nuostatus turi valstybiniai parkai, valstybiniai draustiniai, biosferos poligonai. Pagal saugomų vertybių pobūdį miškų urėdijos teritorijoje įsteigti draustiniai skirstomi į gamtinius (botaniniai-zoologiniai, botaniniai, telmologiniai, hidrografiniai, pedologiniai ir geomorfologiniai) bei kompleksinius

(kraštovaizdžio). Paminėtini ir genetiniai draustiniai bei miško sėkliniai medynai, kuriuose saugomi genetiškai gryniausi medynai.

Visos VI Šakių miškų urėdijoje esančios saugomos teritorijos yra Lietuvos gamtinio karkaso dalis.

VI Šakių miškų urėdijos miškų teritorijos bendras plotas yra **38.760 ha**, miško žemė užima 37.728 ha, o valstybinės reikšmės miškų valdomų miškų urėdijos patikėjimo teise plotas yra **25.766 ha** iš jų miško žemė – **25.089 ha**. Miškų urėdijos teritorijos bendras plotas yra **151.553 ha**. **Miškingumas** šiuo metu sudaro apie **25,6 %**.

VI Šakių miškų urėdijos administruojamoje miškų teritorijoje valstybės **saugomos teritorijos iš viso užima 3.738 ha** arba **9,6 %** viso miškų ploto. Valstybinės reikšmės miškuose visos saugomos teritorijos užima **7,3 %** arba **1.834 ha** ploto (2 lentelė).

2 lentelė

Valstybės saugomų teritorijų pasiskirstymas girininkijų miškuose

Girininkija	Visi miškai			Valstybinės reikšmės miškai		
	bendras miškų plotas, ha	saugomų teritorijų plotas, ha	bendro miškų ploto %	bendras miškų plotas, ha	saugomų teritorijų plotas, ha	bendro miškų ploto %
Baltkojų	7004,8	760,1	10,7	3003,5	159,3	5,3
Kidulių	4494,2	60,5	1,3	3054,9	0	0
Klevinių	5791,5	0	0	3650,1	0	0
Lekėčių	5886,0	214,6	3,6	3283,2	57,6	1,8
Plokščių	4101,0	1017,9	24,5	2910,2	363,6	12,5
Sutkų	3912,1	333,2	8,6	3266,0	153,4	4,7
Šakių	4037,6	568,6	14,1	3328,5	316,5	9,5
Šilagirio	3532,8	783,3	22,2	3269,4	783,3	24,0
Iš viso:	38.760,0	3.738,2	9,6	25.765,8	1.833,7	7,1

BAST ir PAST plotai į bendrą valstybės saugomų teritorijų plotą nesumuojami, kadangi didžiaja dalimi ploto jie apima jau valstybės saugomas teritorijas, kurių plotai yra pateikiami 1 lentelėje paskaičiuoti pagal 1 priedo žiniaraščius.

Valstybės saugomų teritorijų užimamo ploto pasiskirstymas VI Šakių miškų urėdijos girininkijų administruojamoje miškų teritorijoje pateikiamas 1 priede. Augalų (miško) genetinių draustinių plotai į 2 ir 4 lenteles neįtraukti, duomenys apie šiuos draustinius pateikti 3 lentelėje ir 1 priede atskirai.

Kaip matome valstybės saugomų teritorijų valstybinės reikšmės miškuose daugiausiai yra Šilagirio (783 ha), Plokščių (364 ha) bei Šakių (316 ha) girininkijose – jose užima atitinkamai 24% , 13% ir 10% girininkijų miškų ploto.

Visai nėra valstybės saugomų teritorijų Kidulių ir Klevinių girininkijose.

4.1.1. Konservacinio prioriteto saugomos teritorijos

Draustiniai

Pagal Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo nuostatas draustinių steigimo tikslai yra:

- 1) išsaugoti gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus (vertybes), vietas;
- 2) užtikrinti kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę bei ekologinę pusiausvyrą;
- 3) išsaugoti laukinių augalų, gyvūnų bei grybų buveines ir rūšis, genetiniu požiūriu vertingas jų populiacijas;
- 4) sudaryti sąlygas moksliniams tyrimams;
- 5) sudaryti sąlygas pažintiniam turizmui;
- 6) propaguoti gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus (vertybes), vietas.

VĮ Šakių miškų urėdijos teritorijoje yra šie ***valstybiniai draustiniai***:

- ***Liekės kraštovaizdžio draustinis,***
- ***Šešupės kraštovaizdžio draustinis,***
- ***Aukšpirtos hidrografinis draustinis,***
- ***Jotijos hidrografinis draustinis,***
- ***Novos hidrografinis draustinis,***
- ***Baltkojų pedologinis draustinis,***
- ***Novaraisčio ornitologinis draustinis.***

Draustinių plotai pateikiami pagal saugomų teritorijų kadastro duomenis. Draustinių charakteristika duodama 4 lentelėje. Kaip matome iš šios lentelės bendras miškų plotas draustiniuose yra **1.756 ha**. Iš jų **valstybinės reikšmės miškai užima 969 ha**.

Duomenys apie genetinius draustinius pateikiami 3 lentelėje. Miško **genetinių draustinių bendras plotas pagal sąvadą 121 ha**, o pagal pastarosios miškotvarkos sklypus **117 ha**. 3 genetinių draustinių preliminarūs planai pateikti 15 priede.

Valstybinių draustinių tvarkymas.

Panemunių RP direkcija (2010 m vyr. ekologas R. Giedraitis) parengė „NATURA 2000“ teritorijos (LTSAKB001) – Novaraisčio valstybinio ornitologinio draustinio tvarkymo programą (detaliau žiūrėti 9 skyriuje).

3 lentelė

Genetiniai draustiniai

Girininkija	Genetinių draustinių rūšis	Kodas	Kv. Nr.	Skl. Nr.	Plotas, ha	
					Sklypų	Pagal sąvadą
Plokščių	Juodalksnis	34JGD017	147	1	4,2	10,1
				Iš viso:	4,2	
Šakių	Juodalksnis	34JGD017	146	10	5,8	
Šakių	Beržas	34BGD045	141	1-7,10-13,15-17	23,9	24,1
Šakių	Uosis	34UGD007	154	10-12	4,0	3,8
				Iš viso:	33,7	38,0
Šilagirio	Pušis (44,4 ha)	34PGD104	1	16,17	6,1	46,9
			2	4,6,7	9,7	
			7	3-7,18-21,24,25	28,6	
Šilagirio	Pušis	34PGD105	45	11-18,20,21	31,8	33,1
Šilagirio	Eglė	34EGD030	27	1-4	3,3	3,2
				Iš viso:	79,5	83,2
		Iš viso juodalksnio GD:			10,0	10,1
		Iš viso beržo GD :			23,9	24,1
		Iš viso uosio GD:			4,0	3,8
		Iš viso pušies GD:			76,2	80,0
		Iš viso eglės GD:			3,3	3,2
		Iš viso miškų urėdijoje:			117,4	121,2

4 lentelė

Draustiniai

Draustinio pavadinimas	Bendras plotas, ha	Girininkija	Bendras miškų plotas, ha	Valstybinės reikšmės miškų plotas, ha		Adresas	Kada ir kieno įsteigtas	Steigimo tikslas
				bendras	tame tarpe miško žemė			
Jotijos hidrografinis draustinis	92,6	Kidulių	60,5	0	0	Šakių raj. savivaldybė	LTSR Ministrų Tarybos 1988-02-29 nutarimas Nr. 57 LRV 1997-12-29 nutarimas Nr. 1486	Išsaugoti salpinio slėnio mažai vingiuotą Jotijos žemupį
Baltkojų pedologinis draustinis	158,8	Baltkojų	159,3	159,3	158,7	Šakių raj. savivaldybė	LTSR Ministrų Tarybos 1988-02-29 nutarimas Nr. 57 LRV 1997-12-29 nutarimas Nr. 1486	Išsaugoti Nemuno žemupio lygumos velėninių glėjinių molio dirvožemių dangos etaloną
Aukšpirtos hidrografinis draustinis	112,8	Baltkojų	41,4	0	0	Šakių raj. savivaldybė	LTSR Ministrų Tarybos 1988-02-29 nutarimas Nr. 57 LRV 1997-12-29 nutarimas Nr. 1486	Išsaugoti besalpio slėnio smarkiai vingiuotą Aukšpirtos žemupį
Šešupės kraštovaizdžio draustinis	258,0	Baltkojų	169,1	0	0	Šakių raj. savivaldybė	1992.09.24	Išsaugoti raiškų Šešupės upės slėnio kraštovaizdį
Novos hidrografinis draustinis	453,6	Baltkojų	390,3	0	0	Šakių raj. savivaldybė	LTSR Ministrų Tarybos 1988-02-29 nutarimas Nr. 57 LRV 1997-12-29 nutarimas Nr. 1486	Išsaugoti Novos upės slėnio atkarpą limnoglacialinėje lygumoje
Novaraisčio ornitologinis draustinis	826,8	Šilagirio	783,3	783,3	394,8	Kauno raj. ir Šakių raj. savivaldybės	LTSR Ministrų Tarybos 1988-02-29 nutarimas Nr. 57 LRV 1997-12-29 nutarimas Nr. 1486	Išsaugoti paukščių perėjimo ir poilsio migracijų metu vietą Pietvakarių Lietuvoje
Liekės kraštovaizdžio	196,1	Lekėčių	152,3	26,2	26,0	Kauno raj. ir Šakių raj.	LTSR Ministrų Tarybos 1988-02-29 nutarimas Nr. 57	Išsaugoti Liekės upelio erozinio slėnio kraštovaizdį Nemuno

Draustinio pavadinimas	Bendras plotas, ha	Girininkija	Bendras miškų plotas, ha	Valstybinės reikšmės miškų plotas, ha		Adresas	Kada ir kieno įsteigtas	Steigimo tikslas
				bendras	tame tarpe miško žemė			
draustinis						savivaldybės	LRV 1997-12-29 nutarimas Nr. 1486	žemupio ruože
		Iš viso	1756,2	968,8	579,5			

Gamtos paveldo objektai

Valstybės saugomi gamtos paveldo objektai miškų urėdijos teritorijoje pateikti 5 lentelėje.

Miškų urėdijos valstybinės reikšmės miškuose yra iš viso 4 valstybės saugomi gamtos paveldo objektai: 1 hidrogeologinis (šaltinis) ir 3 botaniniai (medžiai).

Be 5 lentelėje išvardintų 8 valstybės saugomų gamtos paveldo objektų miškų urėdijos teritorijoje dar yra 11 botaninių gamtos paveldo objektų (medžių) saugomų savivaldybių sprendimais (6 lentelė). Iš jų 8 miškų urėdijos valdomuose valstybinės reikšmės miškuose.

Lankomiausias gamtos paveldo objektas yra hidrogeologinis gamtos paveldo objektas Lekėčių šaltinis. Jis yra Lekėčių girininkijos 11 kvartale.

5 lentelė

Valstybės saugomi gamtos paveldo objektai

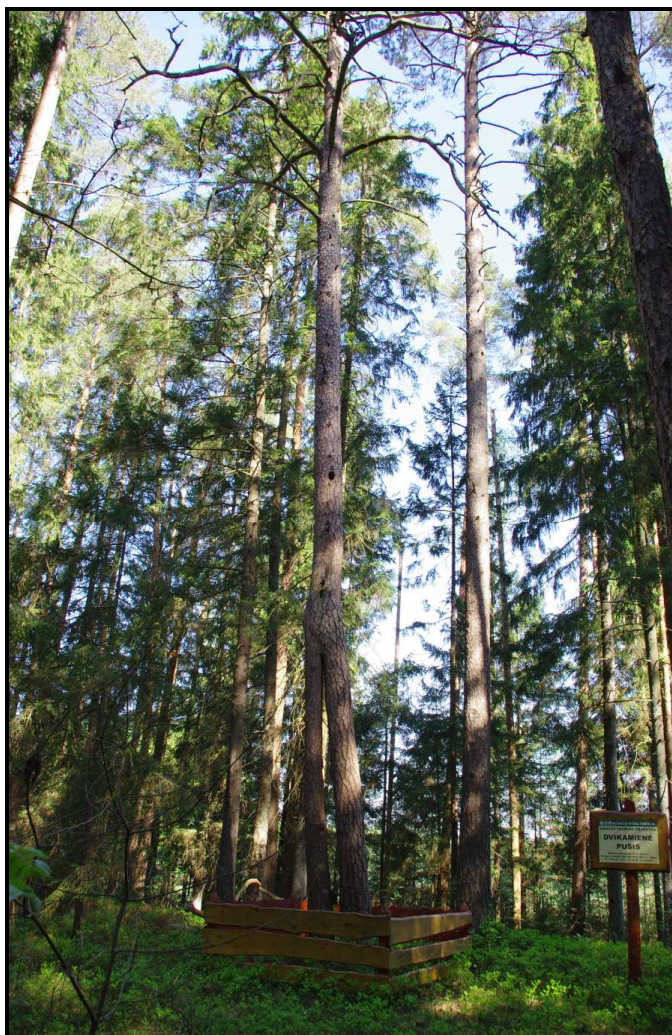
PATVIRTINTA Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. 652 (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. spalio 25 d. įsakymo Nr. D1-792 redakcija)

Eil. Nr.	Gamtos paveldo objekto pavadinimas	Priklausomybė gamtos paveldo objekto rūšiai	Savivaldybė, Seniūnija	Gamtos paveldo objekto buvimo vieta	Saugoma teritorija
Hidrogeologiniai gamtos paveldo objektai					
185.	<i>Lekėčių šaltinis</i>	<i>šaltiniai, versmės</i>	<i>Šakių r. sav. Lekėčių sen.</i>	<i>VĮ Šakių miškų urėdijos Lekėčių g-jos (11 kv., 16 skl.) teritorija, Lekėčių miškas</i>	
Botaniniai gamtos paveldo objektai					
428.	<i>Dvikamienė Zyplių miško pušis</i>	<i>medžiai</i>	<i>Šakių r. sav. Griškabūdžio sen.</i>	<i>VĮ Šakių miškų urėdijos Klevinių g-jos (48 kv.) teritorija, Zyplių miškas</i>	
429.	Gelgaudiškio dvaro parko antrasis ažuolas	medžiai	Šakių r. sav. Gelgaudiškio sen.	Gelgaudiškio m.	Panemunių regioninis parkas
430.	Gelgaudiškio dvaro parko pirmasis ažuolas	medžiai	Šakių r. sav. Gelgaudiškio sen.	Gelgaudiškio m.	Panemunių regioninis parkas
431.	<i>Gelgaudiškio pušis</i>	<i>medžiai</i>	<i>Šakių r. sav. Gelgaudiškio sen.</i>	<i>VĮ Šakių miškų urėdijos Gelgaudiškio g-jos (102 kv.) teritorija</i>	Panemunių regioninis parkas, Šilupės geomorfologinis draustinis
432.	Ilguvos ažuolas	medžiai	Šakių r. sav. Kriūkų sen.	VĮ Šakių miškų urėdijos Plokščių g-jos (336 kv.)	Panemunių regioninis parkas, Nykos

Eil. Nr.	Gamtos paveldo objekto pavadinimas	Priklausomybė gamtos paveldo objekto rūšiai	Savivaldybė, Seniūnija	Gamtos paveldo objekto buvimo vieta	Saugoma teritorija
				teritorija, Ilguvos k.	kraštovaizdžio draustinis
433.	<i>Obeliškių antrasis ąžuolas</i>	<i>medžiai</i>	Šakių r. sav. Plokščių sen.	VĮ Šakių miškų urėdijos Gelgaudiškio gijos (111 kv.) teritorija, Obeliškių k.	Panemunių regioninis parkas, Nemuno kraštovaizdžio draustinis
434.	Obeliškių pirmasis ąžuolas	medžiai	Šakių r. sav. Plokščių sen.	VĮ Šakių miškų urėdijos Gelgaudiškio gijos (11 kv.) teritorija, Obeliškių k.	Panemunių regioninis parkas, Nemuno kraštovaizdžio draustinis

Pastabos:

- Kursyviniais šriftu pažymėti objektai yra valstybinės reikšmės miškuose.
- Lentelėje kvartalų ir sklypų numeriai pateikiami pagal pastarosios miškotvarkos duomenis.

3 pav. Gamtos paveldo objektas – dvikamienė Zyplių miško pušis Klevinių girininkijos 47 kv.

Savivaldybių sprendimu saugomi gamtos paveldo objektai

Eil. Nr.	Gamtos paveldo objekto pavadinimas	Girininkija	Adresas		Pastabos
			Kv.Nr.	Skl.Nr.	
1	Vaičiūnų klevas	Lekėčių	42	Prie 18	Kauno rajono savivaldybės 2013 m. rugpjūčio 29 d. 7 posėdžio sprendimas Nr. TS-343
2	<i>Šilagirio pušis</i>	<i>Šilagirio</i>	37	14	<i>Kauno rajono savivaldybės sprendimas</i>
3	<i>Voniškių III uosis</i>	<i>Šakių</i>	111	7	<i>Šakių rajono savivaldybės tarybos 2004 m. sausio 29 d. sprendimas Nr. T-12</i>
4	<i>Voniškių II uosis</i>	<i>Šakių</i>	111	7	„ „ „
5	<i>Voniškių I uosis</i>	<i>Šakių</i>	111	7	„ „ „
6	<i>Obeliškių III skroblas</i>	<i>Šakių</i>	11	5	„ „ „
7	Obeliškių I skroblas	Šakių	Prie 111	Prie 5	„ „ „
8	Obeliškių II skroblas	Šakių	Prie 111	Prie 5	„ „ „
9	<i>Obeliškių III qžuolas</i>	<i>Šakių</i>	111	5	„ „ „
10	<i>Gelgaudiškio III qžuolas</i>	<i>Šakių</i>	101	19	„ „ „
11	<i>Gelgaudiškio IV qžuolas</i>	<i>Šakių</i>	101	5,15	„ „ „

Pastabos:

- Kursyviniais šriftu pažymėti objektai yra valstybinės reikšmės miškuose.
- Lentelėje kvartalų ir sklypų numeriai pateikiami pagal pastarosios miškotvarkos duomenis.

4.1.2. Kompleksinės saugomos teritorijos

Valstybiniai parkai

VĮ Šakių miškų urėdijos teritorijoje įeina dalis Panemunių regioninio parko.

Panemunių regioninis parkas įsteigtas Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo 1992 m. rugsėjo 24 d. nutarimu Nr. I-2913 „**Dėl regioninių parkų ir draustinių įsteigimo**“, siekiant išsaugoti Nemuno žemupio kraštovaizdį, jo gamtinę ekosistemą bei kultūros paveldo vertybes, jas tvarkyti ir racionaliai naudoti.

Regioninio parko paskirtis, nustatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. balandžio 29 d. nutarimu Nr. 490 „**Dėl regioninių parkų nuostatų patvirtinimo**“, yra išsaugoti vertingą Nemuno žemupio slėnio kraštovaizdį su šlaitų eroziniais kompleksais, gilius mažųjų upelių

žemupius, Užnykio mišką bei Nemuno šlaitų augalijos bendrijas; išsaugoti kultūrinio požiūriu ypač vertingus stambiausios Lietuvoje kryžiuočių karų laikotarpio XIII-XV a. Nemuno gynybinės linijos fragmentus - Nemuno slėnio šlaitus su piliakalniais, piliavietėmis, unikaliomis pilimis, pilkapiais, taip pat pirmųjų žmonių gyvenviečių liekanas, urbanistinius Veliuonos ir Seredžiaus kompleksus, dvarų ansamblius su parkais.

REGIONINIO PARKO FUNKCINIO PRIORITETO ZONOS	ha*	%
Konservacinio prioriteto zonos:	6744	66,4
<i>Rezervatai</i>	71	0,7
<i>Draustiniai</i>	6673	65,7
Ekologinės apsaugos prioriteto zonos	2532	24,9
Rekreacinio prioriteto zonos	742	7,3
Gyvenamosios zonos	145	1,4
IŠ VISO:	10 163	100%
Regioninio parko buferinės apsaugos zona	3196	

Panemunių regioninio parko apsaugos režimą užtikrina ir regioninio parko steigimo tikslų įgyvendinimą **koordinuoja Panemunių regioninio parko direkcija.**

Panemunių regioninis parkas, siaura juosta besidriekiantis abipus Nemuno žemiau Seredžiaus, išsiskiria natūraliu slėniu, pasidabinusiu pilimis.

Svarbiausios gamtos vertybės. Vaizdingi Nemuno, Armenos, Kartupio, Nykos ir Nykutės upelių slėniai su išpūdingomis raguvomis ir atodangomis. Gelgaudiškio miško parke auga storiausia Lietuvos eglė (skersmuo 1,03 m, aukštis – 42,54 m). Regioniniame parke yra apie 50 gamtos paveldo objektais skelbtinų medžių.

Svarbiausios kultūros paveldo vertybės: karų su kryžiuočiais laikotarpio 12-15 a. Nemuno gynybinės linijos fragmentai – Nemuno slėnio šlaitų piliavietės ir piliakalniai, iš kurių išpūdingiausi Palemono kalnas, Gedimino kapas, Ramybės kalnas, Kartupėnų ir Žemosios panemunės piliakalniai. Įdomios Seredžiaus ir Veliuonos kryžiuočių piliavietės. Gausu senovės gyvenviečių ir senkapių. Vilioja renesansinės Raudonės ir Panemunės pilys bei jų senieji parkai. Garsūs savo praeitimi Veliuonos, Seredžiaus, Gelgaudiškio miesteliai. Plokščiai išsiskiria upeliu – gatve ir Šventaduobe. Daug dvarų, iš kurių didžiausi Belvederio ir Gelgaudiškio. 19 a. pradžios klasicistinės

architektūros paminklas – Veliuonos dvaro sodyba. Svarbiausias jo akcentas – iš kitų kraštų atvežti medžiai – juodosios ir veimutinės pušys, glaustašakis ąžuolas, gelsvažiedžiai tulpmedžiai

(Duomenys pagal Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos tinklapį).

Panemunių regioninio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonos ribų planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. gruodžio 2 d. nutarimu Nr. 1607.

Panemunių regioninio parko tvarkymo planas patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010-06-14 įsakymu Nr. D1-499.

Tvarkymo plano tikslai yra šie:

- nustatyti kraštovaizdžio tvarkymo zonas;
- nustatyti gamtos, kultūros paveldo bei kraštovaizdžio apsaugos kryptis ir priemones;
- nustatyti rekreacinio naudojimo kryptis ir priemones;
- nustatyti gyvenamųjų vietovių ir infrastruktūros vystymo kryptis.

Tvarkymo plane pagal Saugomų teritorijų tipinius apsaugos reglamentus, patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 19 d. nutarimu Nr. 996, nustatomos šios *kraštovaizdžio tvarkymo zonos ir kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupės*:

1. konservacinės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

1.1. rezervatinių miškų, pievų, pelkių ir smėlynų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatoma reguliuojamos apsaugos (KMr) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

1.2. gamtos ir kultūros paveldo objektų teritorijų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatoma reguliuojamos apsaugos (KOr) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

2. miškų ūkio paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

2.1. ekosistemų apsaugos miškų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatoma išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo (MEk) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

2.2. rekreacinių miškų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatoma ekstensyvaus pritaikymo (miško parkų, MRe) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

2.3. apsauginių miškų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatomos specializuoto apsauginio ūkininkavimo (MAs) ir bendrojo apsauginio ūkininkavimo (MAb) kraštovaizdžio tvarkymo zonos;

3. žemės ūkio paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

3.1. ekosistemas saugančių agrarinių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatomos ekosistemas išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo (ŽEk) ir ekosistemas atkuriančio ūkininkavimo (ŽEr) kraštovaizdžio tvarkymo zonos;

3.2. rekreacinių agrarinių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatoma ekstensyvaus pritaikymo (ŽRe) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

3.3. apsauginių agrarinių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatomos specializuoto apsauginio ūkininkavimo (ŽAs) ir bendrojo apsauginio ūkininkavimo (ŽAb) kraštovaizdžio tvarkymo zonos;

4. kitos paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

4.1. gyvenamosios ir visuomeninės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

4.1.1. kultūros paveldo požiūriu vertingų miestų, miestelių, kaimų ar jų dalių kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatomos atnaujinamojo tvarkymo (GEr) ir pertvarkomojo tvarkymo (GEp) kraštovaizdžio tvarkymo zonos;

4.1.2. rekreacinių miestų, miestelių, kaimų ar jų dalių kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatomos ekstensyvaus (palaikomojo) tvarkymo (GRe) ir intensyvaus (formuojančiojo) tvarkymo (GRi) kraštovaizdžio tvarkymo zonos;

4.1.3. apsauginių teritorijų miestų, miestelių, kaimų ar jų dalių kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatomos sugriežtinto geoekologinio reguliavimo (GAe) ir sugriežtinto vizualinio reguliavimo (GAi) kraštovaizdžio tvarkymo zonos;

4.1.4. bendrojo tvarkymo miestų, miestelių, kaimų ar jų dalių kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatoma ekstensyvaus tvarkymo (GŪe) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

4.2. rekreacinės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatomos subnatūralios (neurbanizuojamos) rekreacinės aplinkos (NRn) ir urbanizuotos rekreacinės aplinkos (NRu) kraštovaizdžio tvarkymo zonos;

4.3. pramoninės-komunalinės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatomos ekstensyviai technogenizuotos aplinkos pramoninių-komunalinių sklypų (NFn) ir intensyviai technogenizuotos aplinkos pramoninių-komunalinių sklypų (NFu) kraštovaizdžio tvarkymo zonos;

5. vandens ūkio tikslinės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

5.1. rekreacinių vandenų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatoma ekstensyvaus rekreacinio pritaikymo (VRe) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

5.2. bendrojo naudojimo (bendrosios apsaugos) vandenų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje nustatoma ekstensyvaus apsauginio ūkininkavimo (VAe) kraštovaizdžio tvarkymo zona.

Pagrindinės Panemunių regioninio parko gamtos apsaugos kryptys yra:

„5.1. vertingų gamtinių kompleksų ir objektų bei biologinės įvairovės išsaugojimas;

5.2. regioninio parko ekosistemų stabilumo ir geros ekologinės būklės užtikrinimas, gamtinio karkaso ekologinio potencialo stiprinimas, mažinant antropogeninį poveikį ir didinant ekosistemų natūralumą.

6. Siekiant išsaugoti ir eksponuoti gamtos paveldo objektus, numatoma:

6.1. pritaikyti lankymui gamtos paveldo vertybes, sutvarkant aplinką, įrengiant lankymui būtiną infrastruktūrą (priėjimus, privažiavimus, automobilių stovėjimo aikšteles, atokvėpio vietas, informacinius standus, kt.);

6.2. atverti gamtos ir kultūros paveldo objektus bei reginius kraštovaizdžio formavimo kirtimais.

7. Siekiant išsaugoti ir atkurti regioninio parko biologinę įvairovę, numatoma:

7.1. atlikti biologinės įvairovės tyrimus bei detalų Europos Bendrijos svarbos buveinių kartografavimą ir būklės įvertinimą visame regioniniame parke ir, esant poreikiui, parengti šioms teritorijoms gamtotvarkos planus;

7.2. palaikyti natūralias panemunių pievas, šalinant sumedėjusią augaliją bei ekstensyviai naudojant (ganant ir šienaujant).

8. Siekiant užtikrinti Panemunių regioninio parko gamtinės ekosistemos stabilumą ir gerą ekologinę būklę, stiprinti gamtinio karkaso ekologinį potencialą, didinti ekosistemų natūralumą ir mažinti antropogeninį poveikį numatoma:

8.1. mažinti vandenų taršą modernizuojant inžinerinius (nuotekų, šildymo, vandentiekio) tinklus;

8.2. stiprinti miškų ekologines funkcijas, plėtojant ekologinį ūkininkavimą ir artimos natūraliai medžių rūšinės sudėties palaikymą;

8.3. išsaugoti bei atkurti istoriškai susiformavusią kraštovaizdžio struktūrą regioninio parko agrarinėse ir miškingose-agrarinėse teritorijose;

8.4. likviduoti apleistus gamybinius objektus ir sąvartynus bei renatūralizuoti jų teritorijas;

8.5. rekultivuoti išekspluatuotus karjerus, Gelgaudiškio ir Kartupėnų karjerus pritaikant gyventojų poilsiui.“

Bendras miškų teritorijos plotas Panemunių regioninio parko VI Šakių miškų urėdijoje 1.970 ha.

VI Šakių miškų urėdijos valstybinės reikšmės miškų teritorija Panemunių regioniniame parke - 865 ha, iš jų miško žemė 858 ha. Iš jų pagal girininkijas miškų teritorija: Plokščių girininkijoje 364 ha, Šakių girininkijoje 317 ha, Sutkų girininkijoje 153ha, Lekėčių girininkijoje 31 ha. (1 Priedas).

4.2. Lietuvos Respublikos saugomos gyvūnų, augalų ir grybų rūšys

LR saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymas nustato su natūralioje gamtinėje aplinkoje gyvenančių ar laikinai esančių, migracijos ar kitu metu pastebimų ar aptinkamų saugomų laukinių gyvūnų, augalų ir grybų rūšių apsaugą ir apsaugos reglamentavimu susijusius visuomeninius santykius Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Lietuvos Respublikos saugomomis gyvūnų, augalų ir grybų rūšimis skelbiamos nykstančios, pažeidžiamos, retos arba endeminės rūšys, kurios tokiomis pripažįstamos vadovaujantis mokslinių tyrimų duomenimis apie jų natūralius arealus, rūšių buveines, populiacijų dydžius ir jų kaitos tendencijas.

Iš Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo yra išskiriamos griežtai saugomos rūšys, kurių nykimo tendencijos yra nepalankiausios ir šių rūšių radaviečių ar augaviečių išsaugojimo poreikis yra didžiausias. Lietuvos raudonosios knygos komisijos siūlymu yra sudaromas Lietuvos Respublikos griežtai saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašas. Šį sąrašą tvirtina Aplinkos ministerija.

Aplinkos ministerija ne rečiau kaip kas 10 metų leidžia informacinį leidinį – Lietuvos raudonąją knygą. Juo visuomenė supažindinama su Lietuvos Respublikos teritorijoje saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšimis, jų statusu, paplitimu, jų ekologija ir biologija, populiacijų gausumu, joms gresiančiu pavojumi, rūšių apsaugos būkle.

Lietuvos raudonoji knyga rengiama pagal Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą.

Europos bendrijos svarbos gyvūnų ir augalų rūšių sąrašus tvirtina Aplinkos ministerija.

LR saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių radaviečių ir augalų augaviečių pasiskirstymas VI Šakių miškų urėdijos girininkijų valstybinės reikšmės miškų teritorijoje pateikiamas 6 lentelėje, o Lietuvos respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių žiniaraščiai – 4 priede. Šioje

lentelėje pateikiamas sąvadas **apie 15** saugomų paukščių lizdaviečių ir perimviečių esančių miškų urėdijos valstybinės reikšmės miškuose. Detalesnė šių objektų charakteristika ir išsidėstymas kiekvienoje girininkijoje pateikiami gamtosauginių priemonių plano priedų žiniaraščiuose, girininkijų aiškinamuose raštuose ir žemėlapiuose. Informacija apie Lietuvos respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšis daugiau atspindi jų ištirtumo lygį, o ne faktinę objektų padėtį. Duomenis apie paukščių lizdavietes ir perimvietes pateikė VĮ Šakių miškų urėdijos darbuotojai bei Lietuvos ornitologų draugija. Apie kitus aukščiau minėtu įstatymu saugomus objektus duomenų neturime.

6 lentelė

Lietuvos Respublikos saugomi gyvūnai, augalai ir grybai valstybinės reikšmės miškuose

Girininkija	Saugomų objektų kategorija		Iš viso
	paukščių lizdavietės	paukščių perimvietės	
Baltkojų	2	-	2
Kidulių	-	-	-
Klevinių	3	-	3
Lekėčių	-	2	2
Plokščių	4	-	4
Sutkų	-	-	-
Šakių	2	-	2
Šilagirio	2	-	2
Iš viso:	13	2	15

Miškų urėdijos teritorijoje dauguma Lietuvos raudonosios knygos gyvūnų radaviečių ir augalų augaviečių lokalizuojasi valstybinės reikšmės miškuose ir už jų apsaugą yra atsakinga miškų urėdijos administracija.

5. Miškų urėdijos įsipareigojimu saugomi plotai

Lietuvos miškų valdymo institucijos prisiėmė vykdyti įsipareigojimus, kurie suformuluoti Helsinkio proceso dokumentuose, Europos kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės strategijoje, ES Buveinių direktyvoje, ES svarbos saugomų teritorijų tinklo "Natura 2000" kūrimo dokumentuose, 21-ojo amžiaus darbotvarkėje Baltijos jūros regionui, kituose tarptautiniuose teisės aktuose. Biologinės įvairovės palaikymas ir didinimas yra svarbi subalansuoto miškų ūkio plėtros Lietuvoje dalis. Keitimasis žiniomis ir patirtimi yra vienas iš svarbiausių būdų, padedančių išskirti vertingas teritorijas miškuose, taikyti jose apsaugos ir/arba specialias tvarkymo priemones bei atsižvelgti į jas teritorijų planavimo metu. Vienos iš tokių teritorijų yra kartinės miško buveinės. Biologinės įvairovės apsauga kartinėse miško buveinėse neturėtų būti laikoma galutine ir vienintele priemone, reikalinga nykstančiai miškingo kraštovaizdžio biologinei įvairovei išsaugoti. Specialaus projekto metu Lietuvoje buvo inventorizuota tik apie 1/2 visų, realiai egzistuojančių KMB, todėl kiekviena miškų urėdija dar gali tęsti kertinių miško buveinių paiešką ir papildyti saugomų KMB sąrašą.

Vykdydama miškų sertifikavimo FSC keliamus reikalavimus, VĮ Šakių miškų urėdija privalo saugoti ir nekirsti miško sklypų, sudarančių ne mažiau 5% visų miškų urėdijos administruojamų valstybinės reikšmės miškų plotų. Faktiškai miško plotai, kuriuose VĮ Šakių miškų urėdija įsipareigojusi nevykdyti ūkinės veiklos didesni ir užima **1.747 ha arba 6,8 %** viso miškų ploto. Tokius miško sklypus apima miškų urėdijos miškuose esančios valstybinės saugomos teritorijos – draustiniai bei miškų urėdijos saugomos kartinės miško buveinės.

5.1. Kartinės miško buveinės

Miško vystymosi ypatumai ir kitos priežastys lemia tai, kad ypač svarbios biologinės įvairovės vertybės telkiasi fragmentiškuose, daugeliu atvejų labai nedideliuose miško plotuose, vadinamuosiuose "karštuose taškuose". Šiuose plotuose (arba buveinėse) biologinė įvairovė yra nepaprastai didelė. Specialaus tarptautinio Lietuvos ir Švedijos vykdyto projekto metu buvo inventorizuotos tokios buveinės, Lietuvoje pavadintos Kartinėmis miško buveinėmis (toliau tekste - KMB), kurios užima tik nedidelę visų miškų dalį, tačiau jose telkiasi palyginti daug kraštovaizdyje aptinkamų biologinės įvairovės elementų, ypač retų ar nykstančių organizmų rūšių. Potencialios kartinės miško buveinės (toliau tekste – PKMB) tai buvinės, kurios per artimiausius kelis dešimtmečius taps kartinėmis miško buveinėmis, jei per tą laiką bus tvarkomos arba saugomos pagal bendruosiuose kertinių miško buveinių nuostatuose pateikiamas rekomendacijas (15 priedas).

Žinant, kur yra tokios buveinės, galima didelių išlaidų nereikalaujančiais metodais išsaugoti didelę biologinės įvairovės dalį.

VĮ Šakių miškų urėdijos teritorijoje KMB inventorizacija buvo vykdoma 2002-2004 metais. Inventorizaciją vykdė apmokytas specialistas – miškų urėdijos darbuotojas Kęstutis Tutlys ir Panemunių regioninio parko darbuotojas Raimundas Giedraitis. Inventorizacijos kontrolę vykdė Darius Norkūnas (Lietuvos gamtos fondas). Miškų urėdijos teritorijoje iš viso buvo inventorizuota 67 kartinės miško buveinės (KMB) ir 27 potencialios kartinės miško buveinės (PKMB). 2004 metais VĮ Šakių miškų urėdija kartu su Panemunių regioninio parko direkcija suderino ir priėmė saugoti miškų urėdijos valdomuose valstybinės reikšmės miškuose esančias 56 KMB ir 17 PKMB, kurių plotai paskaičiuoti GIS metodais atitinkamai buvo 304,236 ha ir 29,223 ha, o bendras plotas – 333,459 ha (KMB buvo 56, nors sąrašo gale klaidingai nurodytas skaičius „57“ bei bendras skaičius - „74“, kai turėjo būti „73“). Į šį sąrašą buvo įtraukta ir kartinė miško buveinė esanti kultūros paveldo objekto Gelgaudiškio dvaro sodybos parke. Ši kartinė miško buveinė jau po suderinimo buvo panaikinta, o vietoje jos inventorizuotos ir priimtos saugoti 2 naujos. Taip pat 3 kartinės miško buveinės iš šio sąrašo yra ne valstybinės reikšmės miškuose.

7 lentelė

Kartinės miško buveinės valstybinės reikšmės miškuose

Eil. Nr.	Girininkija	Iš viso		Tame tarpe			
				KMB		PKMB	
		Vnt.	ha	Vnt.	ha	Vnt.	ha
1	Baltkojų	10	24,6	9	24,1	1	0,5
2	Kidulių	6	15,8	5	15,4	1	0,4
3	Klevinių	7	23,7	5	20,3	2	3,4
4	Lekėčių	6	17,7	4	13,7	2	4,0
5	Plokščių	14	83,0	14	83,0	0	0
6	Sutkų	5	13,1	2	0,2	3	12,9
7	Šakių	16	103,8	11	91,2	5	12,6
8	Šilagirio	7	26,0	5	22,7	2	3,3
	Iš viso:	71	307,7	55	270,6	16	37,1

2013 m. A. Stulginskio universiteto jėgomis buvo atlikta pakartotinė kertinių miško buveinių inventorizacija. Pagrindinis dėmesys buvo kreipiamas į privačius miškus bei potencialias kertines miško buveines. Šios inventorizacijos metu Sutkų g-jos 208 kvartale naujai inventorizuota potenciali kartinė miško buveinė Nr. 513804 miškų urėdijos priimta saugoti ir ji įtraukta į saugomų kertinių miško buveinių sąrašą pateiktą 5 priede. Plokščių g-jos 33 kv. PKMB Nr.493901 bei Šilagurio g-jos kv.8 PKMB Nr. 533803 pervesta į KMB.

Miškotvarkos darbų metu kameraliai tikslinome VĮ Šakių miškų urėdijos saugomų kertinių miško buveinių ribas jais priderinant prie pastarosios miškotvarkos sklypų ribų. 5 priede pateikiame suderintų saugojimui kertinių miško buveinių suderintus plotus po inventorizacijos ir kertinių miško buveinių sklypų plotus suderintus su pastarosios miškotvarkos sklypų ribomis. 5 lentelėje pateikiamas sklypų plotas, bet ne KMB inventorizacijos metu plotas nustatytas GIS metodais.

Šiuo metu VĮ Šakių miškų urėdija saugo **55 KMB (271 ha)** bei **16 PKMB (37 ha)**. Valstybinės reikšmės miškuose valdomuose miškų urėdijos patikėjimo teise, miškų urėdijos visų *saugomų 71 vnt. kertinių miško buveinių bendras plotas yra 308 ha.*

4 pav. Kartinėje miško buveinėje Lekėčių girininkijos 43 kv.

Miškų urėdijos saugomų kertinių miško buveinių dalis yra **Panemunių regioninio parko teritorijoje**. Šių kertinių miško buveinių suvestinė pateikta 8 lentelėje. Kaip matome iš lentelės šiuose miškuose yra **9 kertinės miško buveinės 143 ha plote**.

8 lentelė

Kertinės miško buveinės valstybinės reikšmės miškuose
Panemunių regioniniame parke

Eil. Nr.	Girininkija	Iš viso		Tame tarpe			
		Vnt.	ha	KMB		PKMB	
				Vnt.	ha	Vnt.	ha
1	Plokščių	4	59,4	4	59,4	-	-
2	Šakių	5	83,9	5	83,9	-	-
	Iš viso:	9	143,3	9	143,3	-	-

5.2. Miško plotai saugomi pagal miškų sertifikavimo reikalavimus

Nepriklausomas miškų ūkio sertifikavimas – sistema, pasauliniu mastu užtikrinanti miškų išsaugojimą ir sveikų bei vientisų ekosistemų atkūrimą. Tarptautinis miškų tvarkymo sertifikatas – dokumentas, įrodantis, jog miškų valdytojas miškuose ūkininkauja atsakingai pagal tvaraus ir subalansuoto miškų ūkio principus, derindamas socialines, aplinkosaugines ir ekonomines miškų funkcijas.

VĮ Šakių miškų urėdija, vykdydama miškų urėdijai priskirtų valstybinių miškų tvarkymą ir miško išteklių naudojimą, įsipareigoja laikytis tarptautinės Forest Stewardship Council – FSC miškų sertifikavimo sistemos principų ir kriterijų. 2003 metais atliktas VĮ Šakių miškų valdomų miškų sertifikavimas pagal Miškų valdymo tarybos (FSC®) sertifikavimo programą.

2009 m. balandžio mėn. 20-21 dienomis atliktas auditas ir FSC sertifikato galiojimo laikas pratęstas iki 2014 m. liepos mėn. 27 d.

2014 m FSC sertifikato galiojimo laikas pratęstas nuo 2014 m rugsėjo mėn. 4 d. iki 2019 m rugsėjo mėn. 3 d. Sertifikato kodas NC-LS-000039.

NEPCon – Nature, Ecology and People Consult – nekomercinė konsultacinė kompanija, skatinanti ir padedanti subalansuotai naudoti pasaulinius gamtos turis. Pagrindinis dėmesys

skiriamas miškų išsaugojimui ir tvarkymui. Įsikūrę Skandinavijoje, Rytų Europoje ir Rusijoje dirba su sertifikuotais klientais skatindami atsakingo verslo taikymą, vystydami ir padėdami vykdyti projektus bei dalindamiesi savo profesine patirtimi su plačiąja visuomene. NEPCon FSC sertifikavimo partneris yra Amerikoje įkurta „Rainforest Alliance“ organizacija, turinti FSC akreditaciją.

Miškų urėdija palieka natūraliai sukcesijai ir nevykdo jokios ūkinės veiklos **1.741 ha** miškų plote, kas sudaro **6,8 %** ploto, valdomo miškų urėdijos valstybinės reikšmės miškų teritorijos (pagal FSC reikalavimus turi būti ne mažiau 5%).

Suvestiniai duomenys pateikti 8 lentelėje, įsakymas su sklypų sąrašu – 6 Priede.

8 lentelė

Miškų urėdijos įsipareigojimu pagal FSC keliamus reikalavimus saugomi miško sklypai

Eil. Nr.	Girininkija	Bendras miškų plotas, ha	Saugomų sklypų		Pastabos
			plotas, ha	bendro miškų ploto %	
1	Baltkojų	3003,5	275,1	9,1	
2	Kidulių	3054,9	15,8	0,5	
3	Klevinių	3650,1	59,0	1,6	
4	Lekėčių	3283,2	60,3	1,8	
5	Plokščių	2910,2	347,0	11,9	
6	Sutkų	3266,0	13,1	0,4	
7	Šakių	3328,5	154,8	4,6	
8	Šilagirio	3269,4	815,5	24,9	
	Iš viso:	25.765,8	1.740,6	6,8	

6. Naujai inventorizuoti ekologiškai vertingi miško plotai

6.1. Ekologiškai vertingi miško sklypai

Vykdamant miškotvarkos suprojektuotas ūkines priemones, miškų urėdijoje lieka dalis teritorijų, kuriose dėmesys skiriamas ir bioįvairovės apsaugai. Tai pelkiniai pušynai, natūralios miško pelkės, atviros mažos miško aikštelės, natūralios laukymės ir šlaitų medynai. Detalūs visų šių miško sklypų sąrašai pateikiami žiniaraščiuose pagal girininkijas 7 – 14 prieduose.

9 lentelė

Ekologiškai vertingų miško sklypų pasiskirstymas valstybinės reikšmės miškuose

Girininkija	Bendras miškų plotas, ha	Miško žemės plotas, ha	Pelkiniai pušynai (Pa ir Pb) paliekami natūraliai raidai, ha	Neapaugę medynais miško pelkės, paliktinos savaiminei raidai ha	Miško aikštelės ir laukymės, ha	Saugomos nuo apaugimo aikštės ir laukymės, ha	Saugotinos nuo apaugimo pelkės	Šlaitų medynai, ha	Bendras ekologiškai vertingų sklypų plotas, ha	Bendro miškų ploto %
Baltkojų	3003,5	2976,4	85,3	1,1	3,7	3,7	0	0	93,8	3,1
Kidulių	3054,9	3019,3	13,6	18,9	4,2	0,4	0	8,5	45,6	1,5
Klevinių	3650,1	3615,5	45,2	8,2	6,1	0,4	0	0	59,9	1,6
Lekėčių	3283,2	3262,2	16,6	5,2	6,2	0	0	49,4	77,4	2,4
Plokščių	2910,2	2867,3	0	0	3,9	0	0	60,4	64,3	2,2
Sutkų	3266,0	3227,0	0	1,0	1,8	0,7	0	75,2	78,7	2,4
Šakių	3328,5	3289,0	0	7,3	9,2	0	0	141,5	158,0	4,7
Šilagirio	3269,4	2832,0	18,5	1,6	11,3	1,3	251,8	0	284,5	8,7
Iš viso:	25.765,8	25.088,7	179,2	43,3	46,4	6,5	251,8	333,0	860,2	3,3

Ekologiškai vertingiems miško sklypams šiame darbe buvo priskirti naujai nustatyti miškuose esantys žemės plotai, turintys didelę vertę biologinės įvairovės išsaugojimui, pagausinimui ir praturtinimui. Tai daugiausia iš miško medynų išsiskiriančios natūralios pelkės ir pelkiniai pušynai, didesniuose miško masyvuose ypač svarbios yra nedidelės miško aikštelės ir

laukymės, nes jose kaip salelėse prieglobstį randa atvirų vietų augalai ir juos apdulkinantys vabzdžiai, kiti gyvūnai, kurie vengia tankių miško sklypų.

VĮ Šakių miškų urėdijoje nustatyti ekologiškai vertingi miško sklypai girininkijų valstybinės reikšmės miškuose užima **860 ha** (3,3 %) miškų plotą (10 lentelė). Žymi dalis šių sklypų įeina į valstybės saugomas teritorijas, kertines miško buveines. Kaip matome iš 9 lentelės tokių plotų daugiausia yra Šilagirio ir (284 ha) ir Šakių (159 ha) girininkijose.

6.1.1. Pušynai augantys Pa ir Pb augavietėse

Dažniausiai tai nedidelio ploto aukštapelkiniai pušynai, augantys pelkių pakraščiuose ir kitose užmirkusiose vietose. Jų eksploatavimas galėtų duoti minimalią naudą, o kartais būtų net nuostolingas. Šių pušynų natūralios raidos išsaugojimas jų nenukertant yra labai svarbus, nes tokiu būdu yra palaikomas šių teritorijų ekologinis stabilumas. Taip pat svarbu nevykdyti jokių melioracijos darbų tiek šiuose pušynuose tiek ir jų aplinkoje.

10 lentelė

Pelkiniai pušynai (Pa ir Pb augavietės) valstybinės reikšmės miškuose

Girininkija	Bendras miškų plotas, ha	Pelkiniai pušynai, iš viso	
		plotas, ha	bendro miškų ploto %
Baltkojų	3003,5	85,3	2,84
Kidulių	3054,9	13,6	0,45
Klevinių	3650,1	45,2	1,24
Lekėčių	3283,2	16,6	0,51
Plokščių	2910,2	0	0
Sutkų	3266,0	0	0
Šakių	3328,5	0	0
Šilagirio	3269,4	18,5	0,57
Iš viso:	25765,8	179,2	0,70

Pa bei Pb augavietėse augantys gamtiniu požiūriu vertingi pušynai miškų urėdijoje užima **179 ha (0,7%)** valstybinės reikšmės miškų ploto (10 lentelė).

VĮ Šakių miškų urėdijoje vertingi pušynai, augantys Pa ir Pb augavietėse susikoncentravę Baltkojų (85 ha) ir Klevinių (45 ha) girininkijose, kur atitinkamai sudaro 2,8 % ir 1,2 % valstybinės reikšmės miškų ploto. Dar jų yra Šilagirio (18 ha), Lekėčių (17 ha) ir Kidulių (14 ha) girininkijose. Visai nėra Plokščių, Sutkų ir Šakių girininkijose. Sklypų žiniaraščiai pateikiami 7 priede.

6.1.2. Neapaugę medynais miško pelkės

Tai atviros, medynais neapaugusios pelkės. Šios pelkės turi didelę reikšmę drėgnų vietų biotopuose gyvenantiems gyvūnams ir augantiems augalams, kurie labai praturtina šalia tokių pelkių augančių medynų gamtinę įvairovę. Ypatingai vertingos nenusausintos pelkės, nes jos yra daugeliui retų ir nykstančių gyvūnų ir augalų rūšių tinkami biotopai. Natūralias pelkes ir toliau rekomenduojame palikti nenusausintas, jose turi būti nevykdomi miško sodinimo ar paramos želimui darbai. Prasidėjus tokių plotų savaiminiam apaugimui mišku, miškų urėdijos ir regioninių parkų specialistai turėtų priimti sprendimą dėl sumedėjusios augalijos aktyvaus išvalymo darbų reikalingumo arba natūralaus pelkės apaugimo proceso stebėjimo. VĮ Šakių miškų urėdijoje natūralios miško pelkės pasiskirsčiusios netolygiai ir yra susitelkę urėdijos pietvakarinėje dalyje.

11 lentelė

Neapaugę medynais miško pelkės valstybinės reikšmės miškuose

Girininkija	Bendras miškų plotas, ha	Miško pelkės	
		plotas, ha	bendro miškų ploto %
Baltkojų	3003,5	1,1	0,04
Kidulių	3054,9	18,9	0,62
Klevinių	3650,1	8,2	0,22
Lekėčių	3283,2	5,2	0,16
Plokščių	2910,2	0	0
Sutkų	3266,0	1,0	0,03
Šakių	3328,5	7,3	0,22
Šilagirio	3269,4	1,6	0,5
Iš viso:	25.765,8	43,3	0,17

Daugiausia šių pelkių yra Kidulių girininkijoje, kur jos sudaro tik 0,6 % (19 ha) valstybinės reikšmės miškų ploto (11 lentelė ir 8 priedas). Dar šio tipo pelkių yra Klevinių (8 ha), Šakių (7 ha), Lekėčių (5 ha), Šilagirio (2 ha), Baltkojų (1 ha) ir Sutkų (1 ha) girininkijose. Visai nėra – Plokščių girininkijoje. Į žiniaraščius ir lentelę neįtrauktos mažos pelkutės išskirtos kaip intarpai kituose sklypuose (jų dauguma taip pat bus paliekama natūraliai raidai) bei pelkių sklypai Novaraistyje saugotini nuo apaugimo ir aptariami atskirai.

VĮ Šakių miškų urėdijoje valstybinės reikšmės miškuose šių pelkių iš viso surasta **43 ha**, kas sudaro tik 0,17 % nuo bendro valstybinės reikšmės miškų ploto.

6.1.3. Mažos miško aikštelės ir laukymės

Tai nedidelės, iki 0,3 ha dydžio natūraliai miško masyvuose susiformavusios aikštelės, retmės, laukymės, kirtavietės, pelkutės arba žuvę medynai. Visi šie plotai taksacinėje medžiagoje yra pažymėti, išskiriant atskirus miško sklypus arba suformavus nedidelius intarpus taksaciniuose miško sklypuose. Išimtiniais atvejais, suderinus su miškų urėdija, gali būti atrenkamos ir paliekamos didesnio ploto miško aikštės. Šios aikštelės, laukymės ir pelkutės yra svarbios daugeliui gyvūnijos ir augalijos rūšių, o jų buvimas padidina medynų ar net visų masyvų mozaikiškumą bei sudaro prielaidas biologinės įvairovės išsaugojimui ir praturtinimui. Tokios miško teritorijos turi būti paliekamos natūraliai raidai, jų neželdant ir nepildant paramos žėlimui bei nekeičiant vietos hidrologinių sąlygų. Kertant pagrindinio naudojimo biržes šios vietos gali būti įtraukiamos į biržių plotą, tačiau po kirtimo rekomenduojame palikti jas nevalytas, nevagotas ir neužsodintas.

VĮ Šakių miškų urėdijoje nustatytos mažos miško aikštelės ir laukymės, kurios užima **46,4** ha arba **0,18%** valstybinės reikšmės miškų ploto. Daugiausia tokių plotų nustatyta Šilagirio (11,3 ha) ir Šakių (9,2 ha) girininkijose. Mažiausiai – 1,8 ha – Sutkų girininkijoje (12 lentelė bei 9 priedas). Didžiausią plotą (20,9 ha) užima retmės, o mažiausią – mažos laukymės (0,3 ha).

12 lentelė

Miško sklypai su mažomis aikštelėmis ir laukymėmis paliktinomis savaiminei raidai

Eil. Nr.	Girininkija	Miško žemės plotas, ha	Miško aikštelės		
			žemės naudmena	plotas, ha	miško žemės ploto %
1	Baltkojų	3003,5	Aikštės	1,7	0,05
			Laukymės	0	0
			Kirtavietės	0,3	0,01
			Retmės	0,8	0,03
			Pelkės	0,5	0,02
			Žuvę medynai	0,4	0,01
			Iš viso	3,7	0,12
2	Kidulių	3054,9	Aikštės	1,2	0,04
			Laukymės	0	0
			Kirtavietės	0,8	0,03
			Retmės	0,1	<0,01
			Pelkės	1,9	0,06
			Žuvę medynai	0,2	0,01
			Iš viso	4,2	0,14
3	Klevinių	3650,1	Aikštės	3,9	0,11
			Laukymės	0,1	<0,01

Eil. Nr.	Girininkija	Miško žemės plotas, ha	Miško aikštelės		
			žemės naudmena	plotas, ha	miško žemės ploto %
			Kirtavietės	0,3	0,1
			Retmės	1,0	0,03
			Pelkės	0,5	0,01
			Žuvę medynai	0,3	0,01
			Iš viso	6,1	0,17
4	Lekėčių	3283,2	Aikštės	3,8	0,11
			Laukymės	0	0
			Kirtavietės	0,7	0,02
			Retmės	1,2	0,04
			Pelkės	0,5	0,02
			Žuvę medynai	0	0
			Iš viso	6,2	0,19
5	Plokščių	2910,2	Aikštės	0,3	0,01
			Laukymės	0,1	<0,01
			Kirtavietės	0,5	0,02
			Retmės	3,0	0,1
			Pelkės	0	0
			Žuvę medynai	0	0
			Iš viso	3,9	0,13
6	Sutkų	3266,0	Aikštės	1,3	0,04
			Laukymės	0	0
			Kirtavietės	0,1	<0,01
			Retmės	0	0
			Pelkės	0	0
			Žuvę medynai	0,4	0,01
			Iš viso	1,8	0,06
7	Šakių	3289,0	Aikštės	3,3	0,10
			Laukymės	0,1	<0,01
			Kirtavietės	0,2	0,01
			Retmės	5,0	0,15
			Pelkės	0,1	<0,01
			Žuvę medynai	0,5	0,02
			Iš viso	9,2	0,28
8	Šilagirio	2832,0	Aikštės	0,6	0,02
			Laukymės	0	0
			Kirtavietės	0,6	0,02
			Retmės	9,8	0,35
			Pelkės	0,2	0,01
			Žuvę medynai	0,1	<0,01
			Iš viso	11,3	0,40

Eil. Nr.	Girininkija	Miško žemės plotas, ha	Miško aikštelės		
			žemės naudmena	plotas, ha	miško žemės ploto %
Iš viso miškų urėdijoje:		25088,7	Aikštės	16,1	0,06
			Laukymės	0,3	<0,01
			Kirtavietės	3,5	0,01
			Retmės	20,9	0,09
			Pelkės	3,7	0,01
			Žuvę medynai	1,9	0,01
			Iš viso:	46,4	0,18

6.1.4. Natūralios miško laukymės

Dažniausiai tokioms laukymėms priskiriamos natūralios miško pievos, buvusios šienaujamos pievos ir ganyklos, upių, upelių ir ežerų pakrančių pievos. Tokios miško laukymės gali būti įvairaus ploto. Šios visada buvusios atviros teritorijos neretai sparčiai užauga medžiais ir krūmais ir atskirais atvejais, suderinus su šių žemių naudotojais, jas reikalinga pastoviai valyti bei šienauti, norint išsaugoti ir palaikyti nepasikeitusius vertingus biotopus ir juose gyvenančias rūšis.

13 lentelė

Miško laukymių pasiskirstymas valstybinės reikšmės miškuose

Girininkija	Bendras miškų plotas, ha	Miško laukymės, iš viso	
		plotas, ha	bendro miškų ploto %
Baltkojų	3003,5	7,6	0,25
Kidulių	3054,9	1,4	0,05
Klevinių	3650,1	1,5	0,04
Lekėčių	3283,2	3,6	0,11
Plokščių	2910,2	12	0,41
Sutkų	3266,0	17,3	0,53
Šakių	3328,5	12,9	0,39
Šilagirio	3269,4	8,2	0,25
Iš viso:	25.765,8	64,5	0,25

Ne tik miško laukymės, bet ir pelkės sparčiai užauga medžiais ir krūmais. Visi šie užaugimo procesai vyksta anksčiau vykdytų melioracijos darbų ir natūraliai besikeičiančių vietos sąlygų pasėkoje. Atvirų laukymių užaugimą galima sustabdyti, vykdant numatytus sumedėjusios augmenijos iškirtimo darbus, bei šienaujant. Ne visos laukymės yra ekologiškai vertingos ir ne visos jos yra saugotinos nuo apaugimo (13 lentelė ir 9 priedas).

VĮ Šakių miškų urėdijoje iš viso buvo nustatyta 65 ha ekologiškai vertingų miško laukymių. Tai sudaro **0,25 %** valstybinės reikšmės miškų ploto. Daugiausia tokių laukymių nustatyta Sutkų (17 ha) ir Šakių (13 ha) girininkijose.

Saugomose teritorijose ir Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijose esančios miško laukymės arba pelkės galėtų būti valomos, įgyvendinant gamtotvarkos planuose numatytas priemones bei vykdant įvairias kitas programas.

6.1.5. Šlaitų medynai

VĮ Šakių miškų urėdijos miškai išsidėstę lygumose, tad ir šlaitų medynų yra labai mažai.

Vertingi medynai, augantys ant šlaitų buvo rasti daugiausiai Nemuno slėnio šlaituose. Medynų šlaituose Daugiausiai rasta Šakių (142 ha), Sutkų (73 ha), ir Plokščių (49 ha) girininkijose. Iš viso urėdijoje – **333 ha**, kas sudaro apie **1,3 %** urėdijos valstybinės reikšmės miškų ploto (14 lentelė, žiniaraščiai 13 priede).

14 lentelė

Šlaitų medynai valstybinės reikšmės miškuose.

Girininkija	Bendras miškų plotas, ha	Šlaitų medynai, iš viso	
		plotas, ha	bendro miškų ploto %
Baltkojų	3003,5	0	0
Kidulių	3054,9	8,5	0,28
Klevinių	3650,1	0	0
Lekėčių	3283,2	49,4	1,50
Plokščių	2910,2	60,4	2,01
Sutkų	3266,0	73,2	2,24
Šakių	3328,5	141,5	4,25
Šilagirio	3269,4	0	0
Iš viso:	25.765,8	333,0	1,29

6.2. Miško sklypai su pavieniais ekologiškai vertingais medžiais

Bioįvairovei yra svarbūs ir plynose kirtavietėse paliekami pavieniai medžiai bei išlikę seni antros ar net trečios kartos medžiai, dažniausiai ažuolai, uosiai ir kiti medžiai kurie yra labai vertingi daugeliui su jais susijusių retųjų augalų ir gyvūnų rūšių. Tokie ekologiškai vertingi pavieniai medžiai yra visose VĮ Šakių miškų urėdijos girininkijose.

Atskirai nepateikiami plotiniai duomenys apie miško sklypus su pavieniais bioįvairovės medžiais ir saugotinais senmedžiais, kadangi negalima pateikti minėtų vertingų medžių tikslaus užimamo ploto ir jų skaičiaus. Siūloma saugoti pačius bioįvairovės medžius ir senmedžius, o duomenys apie tokius sklypus neįtraukiami į bendrą ekologiškai vertingų teritorijų sąvadą. Bioįvairovei svarbūs yra seni – antros, trečios kartos miško medžiai, kurių kiekvienas gali būti atskira buveinė daugumai retųjų augalų ir gyvūnų rūšių. Šiame darbe tokie medžiai vadinti senmedžiais ir duomenys apie juos pateikiami pagal girininkijas pateikiant tik sklypus, kuriuose jie surasti (15 lentelė ir 10 priedas).

Kaip matome iš 15 lentelės tokių sklypų VI Šakių miškų urėdijoje surasta **148**, o daugiausia jų yra Plokščių (45 sklypai) ir Šilagirio (29 sklypai) girininkijose. Tik vienas sklypas su senmedžiais nustatytas Sutkų girininkijoje.

Vyraujantys senmedžiai yra eglės (56 sklypai) bei uosiai (37 sklypai). **Seniausi senmedžiai** yra apie **200 metų liepos** Kidulių (kv.1 skl. 12) girininkijoje bei apie **200 metų amžiaus ąžuolai** Sutkų girininkijoje (kv. 52 skl. 17).

15 lentelė

Miško sklypai su pavieniais senmedžiais valstybinės reikšmės miškuose

Girininkija	Sklypų su senmedžiais skaičius, vnt.
Baltkojų	17
Kidulių	11
Klevinių	18
Lekėčių	9
Plokščių	45
Sutkų	1
Šakių	18
Šilagirio	29
Iš viso:	148

7. Miškų ūkinis režimas

Miškų ūkinis režimas miško žemėse apibūdinamas miškus suskirstant į miškų grupes. VĮ Šakių miškų urėdijos valstybinės reikšmės miškai didesne dalimi priskirti IV miškų grupei - ūkiniams miškams, kurie sudaro 70 % visų urėdijos administruojamų miškų. I miškų grupei priskirtų miškų nėra, II miškų grupei priskirta 19 %, o III – 11 % miškų urėdijos miško teritorijos ploto (16 lentelė).

Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių radavietėms atskiros miškų grupės ar pogrupiai neišskiriami, o miško sklypai su saugomais objektais lieka priskirti toms miškų grupėms, kuriose jie buvo aptikti. Tokiems nedideliems objektams gali būti nustatomas specialus apsaugos režimas, kurio reikalavimai yra griežtesni, nei aplink esančios miškų grupės. Pavyzdžiu gali būti nekertamo miško spinduliai apie retųjų paukščių lizdus, kuriuose draudžiami pagrindinio naudojimo miško kirtimai, kurtinių tuokviečių sklypai, kuriuose nustatomas rezervatinis režimas bei retųjų augalų augaviečių sklypai, kuriuose nerekomenduojami pagrindinio naudojimo arba kiti miško kirtimai.

Jei toje pačioje saugomoje teritorijoje nustatyti skirtingi ūkinio režimo reikalavimai, galioja to teisinio akto reikalavimai, kuriame nurodyti griežtesni apribojimai.

16 lentelė

Miško teritorija pagal miškų grupes valstybinės reikšmės miškuose

Miškų grupės ir pogrupiai	Bendras miškų plotas, ha	Bendro miškų ploto %
I grupė (gamtinių rezervatų miškai)	68,1	0,3
II grupė (specialios paskirties miškai, iš viso)	1.927,4	7,5
A. Ekosistemų apsaugos miškai	1.737,0	6,8
B. Rekreaciniai miškai, iš viso	190,4	0,7
III grupė (apsauginiai miškai)	979,2	3,8
IV grupė (ūkiniai miškai)	22.791,1	88,4
Iš viso:	25.765,8	100

Miškų urėdijos suderintose saugojimui kertinėse miško buveinėse ūkinio režimo reikalavimai turėtų būti tokie, kokie taikomi I arba II miškų grupėms. Šie reikalavimai kiekvienai KMB skiriasi ir yra nurodyti KMB kortelėse, VMT duomenų bazėje bei KMB sąrašuose. Taikytino ūkinio režimo skirtumai nėra esminiai: KMB apsaugai dažniausiai rekomenduotinas rezervatinis režimas (arba I miškų grupė), kad medynai ir senieji medžiai būtų paliekami natūraliai suirti. Net ir tuomet, kai senmedžiai lūžta ar išvirsta, jie turi likti gulėti, nešalinant negyvos medienos iš KMB. Nustatyta, kad išvirtęs beržas suyra per 20 metų, o ąžuolas – per 50 metų ir daugiau. Atskirais atvejais kertinėse miško buveinėse reikalingi trako ir pomiškio kirtimai, kai iškertamos menkavertės medžių ir krūmų rūšys arba kirtimai apie pavienius senmedžius, kada pašalinami medžiai, augantys po šių senmedžių lajomis ir šalia jų. KMB apsaugai ir palaikymui reikalingos gamtosauginės priemonės ir rekomendacijos pagal atskirus KMB tipus pateikiamos bendruosiuose kertinių miško buveinių nuostatuose (15 Priedas).

8. Gamtosauginės ūkinės priemonės miškuose

8.1. Miško kirtimų ribojimas prie saugomų paukščių lizdavičių

Lietuvos Respublikos saugomų paukščių lizdų inventorizacija miškų urėdijose vykdoma du kartus per vykmetį: kartu su miškotvarkos lauko darbais (prieš pirmo penkmečio pagrindinio naudojimo biržių projektavimo darbus) ir praėjus penkiems metams – prieš antro penkmečio pagrindinio naudojimo biržių projektavimo darbus. Visa papildoma informacija apie naujai aptiktus lizdus ir ne biržių projektavimo laikotarpiu įtraukiama į VMT duomenų bazę, informuojant miškų urėdiją. Visiems nustatytiems saugomų paukščių lizdams pritaikomi nekertamo miško apie juos spinduliai, remiantis Miško kirtimų taisyklėmis, patvirtintomis LR aplinkos ministro 2010 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. D1-79.

Norint užtikrinti geresnę saugomų paukščių lizdavičių apsaugą, reikia kasmet vykdyti žinomų šių paukščių lizdų apžiūrą, nustatant lizdų užimtumą ir perinčias rūšis. Lizdai turi būti tikrinami vieną kartą pavasarį – balandžio, gegužės mėn. ir vieną kartą vasarą – birželio, liepos mėn. Pirmą kartą patikrinus, galima nustatyti, ar lizdas užimtas, antrą kartą patikrinus galima nustatyti kokios rūšies paukštis perėjo ir ar užaugo jaunikliai. Apžiūrėti reikėtų ne tik žinomus lizdus, bet ir biržių atvedimo metu aptiktus naujus lizdus. Jei neaiški perinčio paukščio rūšis arba reikia patikslinti naujų lizdų apsaugos spindulį bei kitas apsaugos priemones, galima kreiptis į vietos regioninio parko specialistus, ornitologus. Atlikus lizdų vertinimą natūroje, patikslinama kokios paukščių rūšys peri naujai rastuose lizduose ir kokios reikalingos jų apsaugos priemonės.

Labai svarbu prieš atrėžiant biržes įvertinti ar nėra numatytose kirtavietėse ir jų aplinkoje retųjų paukščių lizdų ar veisimosi vietų. Norint sumažinti galimą trikdymą prie lizdų, reikia vasarą numatytas kirsti biržes rinktis kiek didesniu atstumu nei numatyta Pagrindinių miško kirtimų taisyklėse – nuo žinomų saugomų plėšriųjų paukščių ir juodųjų gandrų lizdų bent 300 metrų atstumu. Miško sodinimo darbų pavasario metu nevykdyti kirtavietėse, esančiose šalia lizdų apsauginių spindulių ribos, jas užsodinant rudenį.

Miško sklypuose, kuriuose naujai randamos retųjų pelėdų lizdavičių, reikalinga riboti miško kirtimo darbus vasario – gegužės mėn.

8.2. Rekomenduojamos retųjų augalų apsaugos priemonės

Saugomų pagal LR saugomų augalų ir grybų rūšių įstatymą augalų ir grybų rūšių apsaugos priemonės nėra numatytos Miško kirtimų taisyklėse. Minėtų rūšių augavietės turi būti saugomos, remiantis Raudonojoje knygoje pateiktomis jų apsaugos priemonių rekomendacijomis. Nemažai šių rūšių aptikta Kertinių miško buveinių inventurizacijos metu ir daugelis tokių radviečių šiuo metu yra saugomos miškų urėdijos suderintose kertinėse miško buveinėse, draustiniuose. Likusiose nesaugomose radvietėse augančios augalų, kerpių, samanų ir grybų rūšys turi būti saugomos pagal atskiroms rūšims pateikiamas jų augaviečių apsaugos rekomendacijas. Šios rekomendacijos buvo parengtos bendradarbiaujant su šalies botanikais. Viena iš siūlomų apsaugos priemonių – lokalizuoti retųjų rūšių augavietes nurodytuose miško sklypuose ir pagal galimybes nenukirsti ar kitaip nepažeisti šių augaviečių bei pačių augalų. Kitoms augalų rūšims optimalus medyno skalsumas yra 0,5, todėl šiuose miško sklypuose gali būti vykdomi miško retinimo darbai. Dar kitos rūšys išgyvena plynus miško kirtimus, jei jų augavietėse kertama žiemos metu, įšalus gruntui (meškinis česnakas), arba paliekami seni pavieniai medžiai, arba biogrupės su augančiais individais (plunksninė plusinė).

Sudaryti girininkijų žiniaraščiai su retų rūšių radvietėmis ir rekomendacijomis jų apsaugai pateikiami 4 Priede žiniaraščiuose pagal atskiras girininkijas.

8.3. Pušynų, augančių Pa ir Pb augavietėse, išsaugojimas

Pušynų, augančių Pa ir Pb augavietėse eksploatavimas neretai duoda minimalią ekonominę naudą, o kartais gali būti ir ekonomiškai nenaudingas. Pelkinių pušynų natūralios raidos išlaikymas jų nenukertant, yra labai svarbus, užtikrinant tokių teritorijų ekologinį stabilumą. Tokios paliekamos teritorijos galėtų sudaryti buferį tarp aukštapelkių telmologiniuose draustiniuose ir ūkinių miškų bei atvirų palaukių.

Tokius pelkinius pušynus reikalinga palikti natūraliam vystymuisi ir nevykdyti jokių kirtimų, miško želdinimo bei melioravimo darbų, išskyrus stichinių nelaimių pasekmių likvidavimo atvejus. Pelkiniuose pušynuose gali būti vykdomos tik miškų apsaugos priemonės, susijusios su gaisrų gesinimu ir apsauga nuo masinių ligų ir vabzdžių antplūdžių. Visi šie pušynai galėtų būti išsaugoti ir nepakeisti – nenusausinti, neiškirsti ar kitaip nesunaikinti, paliekant juos ateities kartoms.

Šiai kategorijai netinka jau nusausinti pušynai, augantys Pan ir Pbn augavietėse, nes jose jau keičiasi ne tik hidrologinės sąlygos, bet ir medžių bei krūmų rūšinė sudėtis, skalsumas. Toks procesas jau yra nekontroliuojamas ir negrįžtamas.

8.4. Natūralių miško pelkių, mažų aikštelių ir laukymių palikimas savaiminei raidai

Natūralios miško pelkės, mažos miško aikštelės ir laukymės turi didelę reikšmę drėgnų ir atvirų vietų biotopuose gyvenantiems organizmams, kurie labai praturtina šalia tokių vietų augančių medynų gamtinę įvairovę. Šios teritorijos yra vertingesnės, jei jos yra nuošaliau nuo funkcionuojančių melioracijos kanalų. Tiek pelkės tiek ir mažos aikštelės bei laukymės yra tinkami biotopai daugeliui retų ir nykstančių gyvūnų ir augalų rūšių. Netikslinga ir nerekomenduotina yra keisti šių vietų natūralų hidrologinį režimą arba užsodinti jas mišku. Geriausia apsaugos priemonė – palikti jas natūraliai raidai.

Tikslinga vykdyti pastovią tokių pelkių stebėseną, ypatingai sauringais metais. Jei, nukritus vandens lygiui, savaime prasideda pelkės apaugimas krūmais bei medžiais, būtina įvertinti tokio apaugimo intensyvumą ir parengti priemonių apaugimui šalinti planą bei priemones. Parengus tvarkymo planą galima kreiptis į tarptautinius fondus bei programas ir gauti lėšų, už kurias būtų organizuojami ir vykdomi pažeistų pelkių atkūrimo darbai. Jei tokios pažeistos pelkės anksčiau buvo ganomos arba šienaujamos, pasinaudojus fondų lėšomis galima vėl organizuoti jų ganymą ir šienavimą. Tam pirmiausia reikėtų atlikti poveikio aplinkai vertinimą ir nustatyti visas potencialias grėsmes bei galimybes.

8.5. Miško laukymių valymas nuo apaugimo

Natūralios miško laukymės apaugdamos sumedėjusia augalija, praranda savo išskirtinę reikšmę bei tinkamumą atviras miško erdves besirenkančioms augalijos ir gyvūnijos rūšims. Išlikusios atviros miško laukymės kaip ir miško pievos padidina miškų masyvų mozaikiškumą ir jų dėka kompaktiškuose miškų masyvuose padaugėja vietų, pasižyminčių pamiškės efektu. Šiose pamiškių vietose ir medžių struktūra yra ypatinga ir pamiškės ekotonas ryškesnis, jose kuriasi specifinės ir todėl retos rūšys. Panašų vaidmenį atlieka ir atviros miško pelkės, kuriose miško mozaikiškumas didėja dėl specifinių pelkinių augaviečių.

Miško laukymių ir pelkių apaugimas suintensyvėjo paskutiniais dešimtmečiais, kada didelė dalis buvusių žemės ūkio naudmenų liko dirvonuoti, pievos, o vietomis ir pelkės tapo nebešienaujamos, nebeganomos. Kad buvusios atviros pelkės, pievos, miško laukymės ir toliau išliktų atviros, neužaugtų medžiais ir krūmais bei nesuvešėtų tankia žoline augmenija – užtenka vieną kartą per sezoną nušienauti žolę, nendres, išpjauti krūmų ir medžių atžalas. Geriausia tai daryti antroje vasaros pusėje – rugpjūčio mėn., kada jau būna pabaigę žydėti reti žoliniai augalai ir kada nupjautos medžių bei krūmų atžalos turi mažiausiai potencialo ataugti ir atlaikyti žiemos šalčius.

17 lentelė

Saugotinos nuo apaugimo miško pelkės valstybinės reikšmės miškuose

Girininkija	Bendras miškų plotas, ha	Saugotinos nuo apaugimo pelkės, iš viso	
		plotas, ha	bendro miškų ploto %
Baltkojų	3003,5	0	0
Kidulių	3054,9	0	0
Klevinių	3650,1	0	0
Lekėčių	3283,2	0	0
Plokščių	2910,2	0	0
Sutkų	3266,0	0	0
Šakių	3328,5	0	0
Šilagirio	3269,4	251,8	7,7
Iš viso:	25.765,8	251,8	0,98

18 lentelė

Saugotinos nuo apaugimo laukymės valstybinės reikšmės miškuose

Girininkija	Bendras miškų plotas, ha	Saugotinos nuo apaugimo laukymės, iš viso	
		plotas, ha	bendro miškų ploto %
Baltkojų	3003,5	3,7	0,12
Kidulių	3054,9	0,4	0,014
Klevinių	3650,1	0,4	0,01
Lekėčių	3283,2	0	0
Plokščių	2910,2	0	0
Sutkų	3266,0	0	0
Šakių	3328,5	0,7	0,02
Šilagirio	3269,4	1,3	0,04
Iš viso:	25765,8	6,5	0,03

Miškų urėdija galėtų vykdyti šiuos darbus, atsižvelgdama į turimų lėšų kiekį ir darbų prioritetus, valymo darbams pasirinkdama tuos atvirus plotus, kurie šiuo metu dar nėra pilnai apaugę medžiais bei krūmais ir juos nedelsiant reikia valyti. Kituose plotuose reikalinga vykdyti tik šienavimo darbus, sausą žolę išvežant iš teritorijos. Buvusių atvirų vietų valymas "Natura 2000" teritorijose gali būti finansuojamas iš tarptautinių fondų lėšų ir vykdant teritorijų gamtotvarkos planuose numatytas veiklas. Šioje srityje tikslinga bendradarbiauti su valstybinių parkų direktijomis, tinkamai panaudojant minėtų fondų lėšas.

Buvusioms atviroms vietoms neretai galėtų būti priskiriamos ir vandens telkinių pakrantės, kurios netolimoje praeityje buvo atviros, dažnai ganomos ir šienaujamos, o dabar apaugusios medžiais ir krūmais. Dėl šios priežasties reikalinga pristabdyti eutrofikacijos procesus vietose, kur pakrantės gausiai apaugusios ir kur į vandenį patenka daugiausia sumedėjusios augalijos, yrančių lapų. Ši priemonė gali būti taikoma upių, ežerų, tvenkinių ir kitų vandens telkinių pakrantėse, kuriose iki pat vandens auga minkštieji lapuočiai, ypač juodalksniai ir baltalksniai. Tokias vietas reikėtų apžiūrėti natūroje ir nuspręsti, kurias vandens telkinių pakrančių atkarpas valyti ir kas tai turėtų atlikti.

Saugotinų nuo apaugimo medžiais ir krūmais atvirų miško pelkių žiniaraštis pateikiamas 12 priede, o suvestinė 17 lentelėje. Kaip matome tokių pelkių yra tik Šilagirio girininkijoje, Novaraisčio ornitologiniame draustinyje (252 ha). Į šį žiniaraštį įtraukti sklypai, kuriuose pagal Novaraisčio ornitologinio draustinio tvarkymo programą buvo numatyta ištisai ar fragmentiškai šalinti sumedėjusią augaliją bei nendres – detaliau žiūrėti 9 skyriuje. Šioje teritorijoje būtina vadovautis Novaraisčio ornitologinio draustinio tvarkymo programa.

8.6. Šlaitų medynų išsaugojimas

Miškai, augantys ant šlaitų, pasižymi didele biologine įvairove ir retųjų rūšių gausa, nes yra artimi sengirėms, taip pat ir dėl pastovaus mikroklimato, kitų sąlygų. Šlaitai gali būti susiję su atviro vandens telkiniais arba nesusiję. Pirmuoju atveju medynai auga ant šlaitų, esančių upių, upelių ir ežerų pakrantėse, antruoju atveju – ant šlaitų, veikiamų dirvožemio erozijos su atsidengusiomis dirvodarinėmis uolienomis, kurios sukuria papildomas ekologines nišas. Šlaitų medynuose neretai aptinkama šaltinių ir šaltiniuotų vietų bei tufų. Pasitaiko ir gana stambių nuošliaužų. Šiaurės ekspozicijos šlaituose augantys medynai dažnai būna nuolat drėgni arba užmirkę. Pietų ekspozicijos šlaitai nuolat būna saulėkaitoje ir miškai čia sausi. Miško upelių

pakrančių šlaituose augantys medžiai paprastai būna aukštesni ir gyvybingesni, negu aplinkiniuose miškuose. Dėl palankesnių medžiams augti drėkinimo sąlygų medynų rūšinė sudėtis taip pat skiriasi. Pavyzdžiui, eglės ir lapuočiai medžiai gali būti dažniau aptinkami vandens telkinių pakrančių šlaituose, negu aplinkiniuose aukščiau įsikūrusiuose miško masyvuose. Eglės, beržai ir kiti lapuočiai medžiai, retai aptinkami pelkiniuose pušynuose, gali vyrėti iš pelkės ištekančio upelio pakrantėse.

Šlaituose daugeliu atvejų susidaro palankios sąlygos išlikti biologinėms miško vertybėms ir retosioms rūšims, kadangi tokiose vietose dažnai yra sunkiau ūkininkauti. Drėgnus šlaitus dažniausiai aplenkia ir miško gaisrai. Kadangi šlaitų medynuose ilgiau išlieka tinkamos retųjų rūšių gyvenamosios sąlygos, upių ir kitų vandens telkinių šlaitai gali būti įvairių retųjų rūšių plitimo koridoriais. Šių rūšių organizmai taip pat gali čia rasti prieglobstį, jeigu jų gyvenamosios vietos sunaikinamos kitose kraštovaizdžio dalyse. Palankiausias tokių teritorijų tvarkymo būdas – jokios ūkinės veiklos. Siekiant išlaikyti drėgną mikroklimatą, aplink šlaitų medynus turėtų būti paliekama 20–40 m papildoma apsaugos zona.

Šlaitų medynuose sanitariniai kirtimai galėtų būti kertami tik susiklosčius ypatingai grėsmingoms aplinkiniams medynams sąlygoms – po stichinių nelaimių, gaisrų ir pan. Kitais atvejais reikėtų vadovautis miško kirtimų taisyklėmis bei tinkamai pasirinkti tokių darbų prioritetus.

8.7. Pavienių paliekamų bioįvairovės medžių atranka ir išdėstymas

Vadovaujantis Miško kirtimų taisyklių nuostatomis, plynose ir kitose kirtavietėse turi būti paliekami pavieniai medžiai, ypatingai svarbūs bioįvairovės apsaugai. Tai gali būti įvairūs stuobriai, uoksiniai medžiai, potencialūs plėšriųjų paukščių lizdiniai medžiai su patogia lizdui krauti laja bei medžiai iš buvusio medyno pagrindinio ardo. Mišriuose spygliuočių-lapuočių medynuose labai svarbūs yra lapuočiai medžiai, kuriuos pirmiausia reikia palikti. Bioįvairovei svarbūs yra ąžuolai, klevai, uosiai, liepos, guobiniai medžiai.

Rėžiant biržes, atrenkami bioįvairovės medžiai, atitinkantys šiuos kriterijus:

1. Sengirių biologinei įvairovei svarbūs medžiai – augantys su natūraliomis drevėmis ir paukščių iškaltais uokšais, medžiai milžinai, nudžiūvę medžiai ir jų liekanos (stuobriai);

2. Būsimų sengirių biologinei įvairovei vertingi medžiai – augantys vidutinio ir brandaus amžiaus, ilgaamžiai ir lėtai bręstantys medžiai (pušis, ąžuolas, uosis), vidutinio amžiaus ir senesni trumpaamžiai greitai bręstantys medžiai (beržas, drebulė, liepa, juodalksnis, baltalksnis);

3. Biologinės įvairovės didinimui vertingi medžiai: eglė, klevas, guobiniai, šermukšnis ir kiti.

Vadovaujantis Miško kirtimų taisyklėmis (2010 m.), miškų urėdijos ūkiniuose III ir IV miškų grupės miškuose kertant mišką plynai, 1 ha turi būti paliekama ne mažiau 7-10 buvusio pagrindinio ardo sėklinių ir biologinės įvairovės palaikymui skirtų medžių.

Bioįvairovės medžiai įprastai paliekami, stengiantis juos tolygiai išdėstyti kirtavietėse. Norėtusi patikslinti, kad tokie medžiai turėtų būti paliekami tiek pavieniui tiek ir biogrupėmis – po kelis ar net keliolika medžių. Taip atrenkant medžius, vienoje didesnėje biogrupėje gali būti palikti visi toje biržėje esantys nekertami medžiai. Biogrupėje turėtų būti palikti ne tik pagrindinio ardo medžiai, bet ir senesni medžiai bei jauni plačialapiai medžiai, o taip pat ir trakas bei žolinė augalija. Grupėmis paliktus medžius mažiau verčia vėjas, jie auga gyvybingesni ir galės sudaryti ateities medyno seniausųjų medžių pagrindą. Suformuotoje biogrupėje gali perėti suopis, kranklys ir sketsakalis, jei šių paukščių lizdiniai medžiai po plyno kirtimo bus palikti kartu su kitais biržėje paliekamais medžiais. Perėjimui tokias vietas rinksis ir uoksiniai paukščiai – įvairūs geniai, meletos bei smulkieji paukščiai. Tokiose miško salelėse telksis ir žinduoliai.

Paliekamus bioįvairovės medžius netikslinga yra nužievinti, nes tuo atveju jie nebeauga ir nebežaliuoja, o greitai nudžiuvę nebetarnauja nei uoksiniams nei kitiems paukščiams ar gyvūnams.

8.8. Senmedžių išsaugojimas

Seniausieji miško medžiai arba senmedžiai VI Šakių miškų urėdijos miškuose išlikę nuo buvusių sengirų laikų. Tokie antros ar net trečios kartos medyno medžiai yra svarbūs biologinei įvairovei, nes ant jų ir šalia jų auga ir gyvena daug retųjų augalų ir gyvūnų rūšių. Patys seniausi ir tinkamiausi tokie medžiai ar jų grupės buvo inventorizuoti kaip kertinės miško buveinės, priskiriant jas KMB tipams: pavienis medis milžinas ir medžių milžinų grupė. Likę senmedžiai dėl įvairių priežasčių nebuvo aptikti, todėl ir dabar tokie medžiai gali būti skelbiami kertine miško buveine, o jei jie dar neatitinka KMB keliamų reikalavimų, turi būti išsaugomi miško kirtimų metu. Svarbu išsaugoti ne tik patį tokį medį, bet ir jam būdingą aplinką. Jei senmedis pasižymi plačia, žemai išsišakojusia laja ir yra užaugęs buvusioje atviroje vietoje, reikalinga palaiapsniui jį atidengti, nepaliekant nei pačioje lajoje, nei kelių metrų spinduliu apie ją kitų augančių medžių. Jei senmedis - buvęs miško medis, turintis aukštutinę lają, negalima tokio medžio atidengti pilnai. Apie tokį miško

medį turi būti palikta nenukiršta apsauginė miško juosta, kurią sudaro bent du tokių medžių aukščiai.

Svarbiausias biologinei įvairovei yra paprastasis ąžuolas, su kuriuo yra susijusios 284 bestuburių, 324 kerpių bei daugelis paukščių ir žinduolių rūšių. ąžuolai natūraliai gali sulaukti 600 ir daugiau metų, todėl svarbu palikti seniausius šiuos medžius nenukirstus. Su paprastąją pušimi susiję apie 90 rūšių bestuburių ir 130 kerpių rūšių. Pušys gali sulaukti iki 400 metų. Su beržu susijusios 229 bestuburių ir 126 kerpių rūšys. Beržai gali sulaukti virš 100 metų, juodalksniai – virš 200 metų amžiaus. Spygliuočių medynuose biologinei įvairovei ypatingai svarbios yra drebulės. Su drebulėmis susijusios 97 bestuburių rūšys, dalis miško paukščių ir žinduolių. Pavienės drebulės gali sulaukti 150 ir daugiau metų.

Medynuose augantys senmedžiai turi likti nenukirsti ir neišgabenti iki visiško savo nudžiūvimo ir nuvirtimo bei natūralaus sunykimo, nes visose irimo stadijose šių senųjų medžių mediena būna labai svarbi vis kitoms retosioms organizmų rūšims.

8.9. Kertinių miško buveinių tvarkymas ir apsauga

Miškų urėdijos saugomos kertinės miško buveinės turėtų būti tvarkomos, remiantis „Bendraisiais kertinių miško buveinių nuostatais“, parengtais pagal „KMB inventorizavimo metodiką“ (detaliau žiūrėti 15 Priede). Kiekvienai KMB tipų grupei ir atskirai kiekvienam KMB tipui yra numatytos skirtingos priemonės, kurių reikia laikytis, norint kuo ilgiau išsaugoti šias kertines miško buveines nepakitusias. Esant reikalui, specifinės apsaugos ir galimo tvarkymo priemonės gali būti pateikiamos iš VMT duomenų bazės atskirai kiekvienai KMB.

Kertinės miško buveinės gali būti saugomos tiesiogiai, nevykdant jose jokių ūkinių priemonių arba vykdant numatytas specialias ūkines priemones. KMB gali būti saugomos, nustatant jose I arba II miškų grupę, KMB koncentracijų vietose įsteigiant draustinius arba “Natura 2000” teritorijas, skirtas buveinių apsaugai. KMB sąrašuose (5 priede) pateikiamos nustatytos šių buveinių apsaugos ir tvarkymo priemonės (kodai) plačiau išaiškintos Bendruosiuose KMB nuostatuose (15 Priedas). Kaip matome vyrauja kodas „11“ – jokių ūkinių priemonių.

5 priede, kertinių miško buveinių sąrašė lentelėje pateiktų apsaugos ir tvarkymo priemonių kodų reikšmės:

- 11 – jokių ūkinių priemonių,
- 12 – apsaugos zona,
- 13 – nešalinti sausuolių ir medienos liekanų,

- 14 – nesusinti,
- 15 – kirsti traką,
- 16 – kirsti pomiškį,
- 17 – šviesinimas apie pavienius medžius,
- 18 – eglių kirtimas.

8.10. Kitos priemonės

VĮ Šakių miškų urėdijos miškuose rekomenduotume šias papildomas gamtosaugines priemones:

Kertinių miško buveinių papildoma inventorizacija

Lietuvoje 2001 – 2005 metais vykdyto specialaus projekto metu buvo inventorizuota tik pusė visų realiai egzistuojančių kertinių miško buveinių. Tai patvirtino kontrolinė KMB inventorizacija. Tokiu būdu kiekviena miškų urėdija turi savo teritorijoje dar neinventorizuotų KMB. Visos kartinės miško buveinės yra retųjų organizmų išlikimo salos ūkiniuose miškuose, jos taip pat svarbios ir miškų sertifikavimo procese. Dalis KMB yra veikiamos nepalankių oro bei klimatinų sąlygų, kuomet po sausrų, gaisrų, ir uraganų kartinės miško buveinės gali būti smarkiai pažeistos ar net visai sunaikintos. Remiantis Generalinės miškų urėdijos nurodymais, sunaikinta KMB gali būti išbraukiama iš saugomų KMB sąrašų, į jos vietą įtraukiant naują KMB. Dėl visų išvardintų priežasčių svarbu yra papildomai inventorizuoti naujas kertines miško buveines, kaip rezervą jau išskirtoms ir pažeistoms. Šį darbą gali atlikti licencijuoti specialistai. Pati Šakių miškų urėdija sprendžia apie papildomos KMB inventorizacijos būtinumą ir galimą jos vykdymo laiką.

Vienos-kelių dienų trukmės mokymų apie miško bioįvairovę ir jos apsaugą ūkiniuose miškuose pravedimas urėdijos darbuotojams bei rangovams.

Pastaraisiais metais labai aktualūs yra pagrindinio naudojimo biržėse paliekamų pavienių medžių atrinkimo klausimai. Paliekami biržėse medžiai gali būti atrenkami, išdėstant juos pavieniui, biogrupėmis arba visai jų nepaliekant. Neretai būna sunku nuspręsti – kokius medžius reikia palikti skirtingose augavietėse ir skirtinguose medynuose bei kaip tuos medžius geriau išdėstyti.

Visus šiuos klausimus galima spręsti, organizuojant vienos – dviejų dienų trukmės mokymus apie miško bioįvairovę ir jos apsaugą ūkiniuose miškuose. Mokymai būtų pravedami

kartu su miškų urėdijos atsakingais darbuotojais visiems miškų urėdijos darbuotojams, dirbantiems šį darbą, o taip pat ir rangovams.

Prie papildomų gamtosauginių priemonių priskiriamos ir šios galimos vykdyti biotechninės priemonės:

Inkilų gamyba, kėlimas ir priežiūra.

Įvairių tipų inkilai yra labai svarbi biotechninė priemonė. Inkilus reikia kelti vietose, kur trūksta natūralių uoksų arba medžių tinkamų jiems kalti – jaunuolynuose bei pusamžiuose medynuose. Tradiciškai nemažai inkilų keliami smulkiesiems uoksiniams paukščiams: zylėms, musinukėms, taip pritraukiant juos į pageidaujamas perėti vietas. Dalį inkilų reikėtų iškelti ir pelėdoms – retosioms žvirblinėms pelėdoms, lututėms bei įprastoms mūsų miškuose naminėms pelėdoms. Į pelėdoms keliamų inkilų vidų svarbu įberti stambių lapuočių medžių pjuvenų, nes kitaip pelėdos neperės. Pelėdų pritraukimas yra biologinė kovos priemonė su peliniais graužikais, ypač naujai pasodintose kultūrose ir augančiuose jaunuolynuose. Nemuno pakrančių medynuose inkilai gali būti keliami ir vandens paukščiams. Juose perės klykuolės ir dančiasnapiai. Keliant inkilus, ypač stambesniems paukščiams, svarbu taikyti apsaugos priemones nuo kiaunių (arba paties inkilo viduje, arba apie medį, kuriame iškeltas inkilas).

Inkiluose be paukščių įsikuria retieji žinduoliai - miegapelės, įvairių rūšių šikšnosparniai ir vabzdžiai – širšės, vapsvos, kamanės. Šie gyvūnai yra ne tik naudingi miškui, bet daugelis jų yra reti ir saugomi.

Tikslinga kiekvienoje girininkijoje kasmet iškelti vidutiniškai bent po 20 – 30 inkilų smulkiesiems uoksiniams paukščiams ir iki 5 inkilų pelėdoms.

Dar prieš inkilų kėlimą labai svarbu surasti, atrinkti ir pažymėti natūralius uoksinius medžius bei medžius su drevėmis. Tokių medžių su paukščių natūraliais uokais ir drevėmis atrinkimas labai svarbus išsaugant natūralią šių paukščių ir kitų gyvūnų gyvenamąją aplinką.

Prieš perėjimo sezoną tikslinga apžiūrėti ir išvalyti bei suremontuoti anksčiau iškeltus inkilus.

Tupėjimo vietų plėšriesiems paukščiams ir pelėdoms įrengimas.

Svarbi biotechninė priemonė, pritraukianti daugumą plėšriųjų paukščių, ypač suopių bei didžiąsias pelėdas. Specialios tupėjimo vietos turėtų būti įrengiamos pamiškėse, šalia laukymių ir naujai iškirstose plynose kirtavietėse. Įrengta tupėjimo vieta yra T formos kartis, kurios vienas galas įkasamas į žemę, kad būtų nuo 1,5 iki 3 m aukščio. Tokių tupėjimo vietų įrengimas labai nesudėtingas, tačiau labai efektyvus, nes iš karto pritraukia paukščius, kurie medžioja pelinius

graužikus. Tokiu būdu tupėjimo vietos kartu su netoliese iškeltais inkilais veikia kaip biologinių kovos priemonių su peliniais graužikais kompleksas. Tikslinga įrengti tokias tapyklas daugelyje plynų kirtaviečių, o sklypuose netoli jų iškelti inkilų pelėdoms. Jei kirtavietėse bus įrengtos tapyklos, didesnė tikimybė, kad greta jų perės suopiai ir kiti plėšrieji paukščiai.

Kiekvienoje plynoje kirtavietėje, jei joje nėra natūralių tapyklų, reikėtų įrengti bent po 2-3 tokias tupėjimo vietas.

VĮ Šakių miškų urėdijoje dirbtinės tapyklos plėšriesiems paukščiams ir pelėdoms yra įrenginėjamos – 2014 m. buvo įrengta 13 vnt. (įveistuose ažuolynuose), 2015 m. ir vėliau planuojama – po 10 vnt. kasmet. Ankstesniais metais tapyklos taip pat buvo įrenginėjamos, bet nėra konkrečių duomenų.

Medingųjų augalų sodinimas, įveisiant ir atkuriant mišką.

Nauji įveisiant ir atkuriant kirtavietėse mišką svarbu sodinti ne tik miško kultūras, bet ir medinguosius augalus. Labai svarbūs yra šie augalai: įvairios gudobelių rūšys, miškinės obelys, miškinės kriaušės, trešnės, erškėtrožės, blindės, šermukšniai ir kiti. Žydėdami tokie augalai pritraukia vabzdžius, kurie praturtina vietos biologinę įvairovę. Atskirų normatyvų, kiek reikia sodinti arba palikti nenukirstų tokių medžių ir krūmų nėra, tačiau 1 ha turėtų augti nemažiau kelių tokių augalų.

Minėti augalai yra svarbūs ne tik vabzdžiams, bet ir paukščiams, tad jų sodinimas turi keleriopą naudą gausinant bioįvairovę miškuose.

Miškų urėdijoje, įveisiant ažuolo želdinius, ažuolas mišrinamas su liepa. Ornitochoriniai medžiai ir krūmai sodinami tiek atkuriant mišką, tiek ir naujai įveisiant.

Kiaunių, mangutų, lapių, kanadinių audinių ir varninių paukščių sezoninis skaičiaus reguliavimas.

Sugriežtintos šių plėšrūnų medžioklės miškų urėdijos teritorijoje nenumatytos, jei tai nenurodoma atskiruose gamtotvarkos planuose pateikiamų uždavinių įgyvendinimo priemonėse. Kranklių medžioklės Lietuvoje uždraustos.

Skruzdėlynų aptvėrimas.

Biotechninė priemonė, skirta biologinei kovai su miško kultūras, jaunuolynus ir kitus medynus masiškai atakuojančių vabzdžių rūšių invazijomis. Skruzdėlynai gali būti dauginami ir tveriami nuo šernų. Kiek tverti ar dauginti skruzdėlynų ir kokuose plotuose tai daryti, sprendžia VĮ Šakių miškų urėdijos specialistai. Toks sprendimas priklauso nuo teritorijoje esamų skruzdėlynų kiekio, medynų struktūros, metų sezono bei invazinių vabzdžių rūšių aktyvumo.

VĮ Šakių miškų urėdijoje aukščiau aptartoms priemonėms yra skiriamas nemažas dėmesys. Pastaraisiais metais atliekamų kai kurių biotechninių gamtosauginių priemonių (kaip biologinių augalų apsaugos priemonių) apimtys pateiktos 18 lentelėje.

18 lentelė

Atliktos biotechninės priemonės

Biotechninė priemonė	Metai				
	2011	2012	2013	2014	2015 (planuojama)
Pagaminta ir iškabinta inkilų, vnt.	330	379	370	370	370
Išvalyta ir suremontuota inkilų, vnt.	300	300	300	263	270
Aptverta skruzdėlynų vnt.	54	54	57	51	50
Atrinkta ir paženklinta uoksinių medžių, vnt.	51	50	50	86	80

5 pav. Bioįvairovės medžiai plyno kirtimo biržėje Kidulių g-jos 164 kv.

9. Gamtotvarkos planuose numatytos projektuojamos tvarkymo priemonės

VĮ Šakių miškų urėdijos teritorijoje „Natura 2000“ teritorijoms yra 2006 m. parengtas „Nemuno slėnio skroblynų nuo Kriūkų iki Gelelgaudiškio gamtotvarkos planas“ (derinimo stadijoje), o 2010 m. parengta „NATURA 2000“ teritorijos (LTSAKB001) – Novaraisčio valstybinio ornitologinio draustinio tvarkymo programa. *Gamtotvarkos plane numatytas priemonės bus galima vykdyti, kai gamtotvarkos planas bus patvirtintas.* Novaraisčio ornitologinio draustinio teritorijos pietinei daliai galioja ir tikučio apsaugos 2012-2014 m. veiksmų planas. Novaraisčio tvarkymo programa jau vykdoma. 2007 m. patvirtintas „Nemuno upės pakrančių ir salų tarp Kulautuvos ir Smalininkų gamtotvarkos planas“ VĮ Šakių miškų urėdijos valdomų valstybinės reikšmės miškų neliečia.

„Nemuno slėnio skroblynų nuo Kriūkų iki Gelelgaudiškio gamtotvarkos planas“

Nemuno slėnio skroblynų nuo Kriūkų iki Gelelgaudiškio teritorija yra įtraukta į vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. birželio 15 d. įsakymu Nr. D1-302 „Dėl Vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos Komisijai, patvirtinimo“. Vadovaujantis šiuo įsakymu, aprašomoje teritorijoje yra aptinkama europinės svarbos buveinė - 9160 Skroblynai.

Nemuno slėnio skroblynų nuo Kriūkų iki Gelelgaudiškio gamtotvarkos plano tikslas yra palaikyti palankią apsaugos būklę Europos Bendrijos svarbos gamtinių buveinių tipo 9160, Skroblynai, kartu išsaugant teritorijoje paplitusių retųjų augalų, grybų, kerpių, samanų ir gyvūnų rūšių populiacijas.

Gamtotvarkos plano uždaviniai yra:

- palaikyti teritorijos miškų buveinių natūralią būklę;
- pažeistose miškų buveinėse atstatyti natūralią medynų struktūrą;
- inventorizuoti teritorijoje retas rūšis ir palaikyti nustatytų retųjų rūšių populiacijų esamą gausumą;
- informuoti lankytojus apie teritorijos gamtines vertybes.

Remiantis numatomų tvarkymo priemonių pobūdžiu, biologiniais faktoriais ir retųjų rūšių radimviečių dislokacija, Nemuno slėnio skroblynų nuo Kriūkų iki Gelgaudiškio BAST buvo suskirstyta į 3 atskirus tvarkymo plotus (jų grupes). Bendras naujai siūlomas gamtotvarkos plane šios teritorijos plotas sudaro 1.183,9 ha.

19 lentelė

Gamtotvarkos priemonių įgyvendinimo planas

Tvarkymo priemonė	Atsakinga institucija už darbų įgyvendinimą													Numatytos išlaidos, Lt	Prioritetas	Galimi finansavimo šaltiniai
		Pirmieji	Antrieji	Trejieji	Ketvirtieji	Penktieji	Šeštieji	Septinieji	Aštuntieji	Devintieji	Dešimtieji					
1.1. Nevykdyti ūkinės veiklos 1 ir 2 tvarkymo plotuose (273,5 ha)	Panemunių RPD, Šakių MU	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	I	Valstybės biudžeto lėšos
1.2. Suorganizuoti 2 seminarus privačių miškų savininkams apie miško buveinių apsaugą (2 vnt.)	Panemunių RPD		X							X					II	Valstybės biudžeto lėšos
1.3. Inventurizuoti teritorijoje esančias Europos Bendrijos svarbos miško buveines	Panemunių RPD	X	X												I	Valstybės biudžeto lėšos
2.1. Nustatyti konkrečias pakaitinių medžių rūšių kirtimo bei trako, pomiškio retinimo vietas (2, 3 tvarkymo plotai)	Panemunių RPD, Šakių MU			X											II	Valstybės biudžeto lėšos
2.2. Iškirsti pakaitinių rūšių medžius 2 ir 3 tvarkymo plotų dalyse	Panemunių RPD, Šakių MU				X								X		III	MU, EŽŪFKP lėšos
2.3. Išretinti traką ir pomiškį 2 ir 3 tvarkymo plotų dalyse	Panemunių RPD, Šakių MU				X										III	MU, EŽŪFKP lėšos
2.4. Palikti negyvą medieną 1 ir 2 tvarkymo plotuose (273,5 ha)	Panemunių RPD, Šakių MU	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	II	Valstybės biudžeto lėšos
3.1. Kartografuoti retųjų rūšių radimvietes 2 ir 3 tvarkymo plotuose	Panemunių RPD		X	X	X									42000	I	ES struktūriniai fondai
3.2. Nustatyti ir įgyvendinti retų rūšių apsaugai reikalingas tvarkymo priemones (2, 3 tvarkymo plotai)	Panemunių RPD				X	X								X	II	Valstybės biudžeto lėšos
4.1. Pastatyti 2 informacinius stendus apie teritorijos gamtosauginę vertę	Panemunių RPD, Šakių MU			X										12000	II	MU, Valstybės biudžeto lėšos
Iš viso:														58 000		

20 lentelė

Tvarkymo plotai ir jų užimamas plotas

Tvarkymo ploto Nr.	Užimamas plotas, ha
1	162,3
2	111,2
3	910,4
Iš viso	1183,9

Gamtotvarkos plano tvarkymo plotai VĮ Šakių miškų urėdijos valdomuose valstybinės reikšmės miškuose užima **401 ha** Plokščių (312 ha), Sutkų (6 ha) ir Šakių (83 ha) girininkijose.

Už Nemuno slėnio skroblynų nuo Kriūkų iki Gelgaudiškio gamtotvarkos plane numatytų priemonių įgyvendinimo organizavimą bei kontroliavimą yra atsakinga Panemunių regioninio parko direkcija. Aprašoma BAST, kuriai rengiamas gamtotvarkos planas yra šio regioninio parko teritorijoje. Parko direkcijoje turi būti paskirtas atsakingas asmuo, kuris tiesiogiai koordinuos plane numatytas veiklas. Paskirtasis asmuo turi imtis organizacinio, vykdomojo darbo: kontaktuoti su

vietos gyventojais bei įvairiomis suinteresuotomis institucijomis – Marijampolės apskrities viršininko administracija, Šakių rajono savivaldybės administracija, Marijampolės regiono aplinkos apsaugos departamentu, VĮ Šakių miškų urėdija. Apie teritorijos svarbą ir joje vykdomas veiklas reikalinga supažindinti visuomenę bei regioninio parko lankytojus. Už teritorijos kontrolę tiesiogiai atsakingas yra Marijampolės RAAD ir Šakių rajono aplinkos apsaugos agentūra.

Gamtotvarkos planas turi būti reguliariai tikslinamas, kad būtų nustatyta ar numatytų priemonių įgyvendinimas teritorijoje užtikrina projekto keliamus tikslus. Šiam tikslui reikalingas reguliarus buveinių ir rūšių kokybės, dydžio ir skaičiaus monitoringas. Jei monitoringo metu surinktų duomenų analizė parodo, kad plano tikslai nėra pilnai įgyvendinami, gamtotvarkos planas turi būti tikslinamas, jame numatant papildomas priemones, kurios užtikrintų saugomų buveinių ir rūšių ilgalaikį išlikimą. Rūšių ir buveinių būklės monitoringas turi būti vykdomas pagal Valstybinę aplinkos monitoringo 2005–2010 metų programą patvirtintą LR Vyriausybės 2005 m. vasario 7 d. nutarimu Nr. 130. Už teritorijos monitoringo vykdymą, surinktų duomenų tinkamą kaupimą ir apibendrinimą yra atsakinga Panemunių RPD.

Projektuojamos tvarkymo priemonės remiantis Nemuno slėnio skroblynų nuo Kriūkų iki Gelelgaudiškio gamtotvarkos planu

Girininkija	Kv. Nr.	Skl. Nr.	Skl. plotas, ha	Tvar-komas skl. plotas, ha	Tvarkymo ploto ir tvarkymo priemonės Nr. / Buveinės tipas **	Projektuojama tvarkymo priemonė	Pastabos
Nemuno slėnio skroblynų nuo Kriūkų iki Gelelgaudiškio gamtotvarkos planas							
Plokščių	119	1-3, 5-10	16,4	16,4	3	Nustatyti konkrečias pakaitinių medžių rūšių kirtimo bei trako, pomiškio retinimo vietas Išretinti traką ir pomiškį Iškirsti pakaitinių rūšių medžius	
	119	4,11-27	34,2	34,2	1	Nevykdyti ūkinės veiklos Palikti negyvą medieną	
	120	8,12-14	3,9	3,9	1	„ „ „	
	120	15-23	8,6	8,6	3	Nustatyti konkrečias pakaitinių medžių rūšių kirtimo bei trako, pomiškio retinimo vietas Išretinti traką ir pomiškį Iškirsti pakaitinių rūšių medžius	
	121	5-20	34	34	3	„ „ „	
	122	1,2,8,9	17,2	17,2	3	„ „ „	
	122	3-7,10-14	28,7	28,7	1	Nevykdyti ūkinės veiklos Palikti negyvą medieną	
	123	1-3, 6, 7,10-13,16	25,6	25,6	1	„ „ „	
	123	19,23	0,9	0,9	2	Nevykdyti ūkinės veiklos Nustatyti konkrečias pakaitinių medžių rūšių kirtimo bei trako, pomiškio retinimo vietas Palikti negyvą medieną. Išretinti traką ir pomiškį Iškirsti pakaitinių rūšių medžius	
	123	4,5,8, 9,15, 22,25-28	19,3	19,3	3	Nustatyti konkrečias pakaitinių medžių rūšių kirtimo bei trako, pomiškio retinimo vietas Išretinti traką ir pomiškį Iškirsti pakaitinių rūšių medžius	
	124	1-20	31,3	31,3	3	„ „ „	

Girininkija	Kv. Nr.	Skl. Nr.	Skl. plotas, ha	Tvar-komas skl. plotas, ha	Tvarkymo ploto ir tvarkymo priemonės Nr. / Buveinės tipas **	Projektuojama tvarkymo priemonė	Pastabos
	125	1,2,6, 18,19, 27-31, 38	15,8	15,8	1	Nevykdyti ūkinės veiklos Palikti negyvą medieną	
	125	3-5,7-17,20-25,32, 36	35,9	35,9	3	Nustatyti konkrečias pakaitinių medžių rūšių kirtimo bei trako, pomiškio retinimo vietas Išretinti traką ir pomiškį Iškirsti pakaitinių rūšių medžius	
	127	17,19-25,29, 32,34-39	40,3	40,3	3	„ „ „	
	Iš viso:		312,1	312,1			
Sutkų	342	33,34, 37-39	6,1	6,1	3	Nustatyti konkrečias pakaitinių medžių rūšių kirtimo bei trako, pomiškio retinimo vietas Išretinti traką ir pomiškį Iškirsti pakaitinių rūšių medžius	
	Iš viso:		6,1	6,1			
Šakių	110	1-8	18,8	18,8	1	Nevykdyti ūkinės veiklos Palikti negyvą medieną	
	111	2,5,7, 12,22, 23	29,2	29,2	1	„ „ „	
	323	5,8-11, 21,22, 24,27, 28	35	35	3	Nustatyti konkrečias pakaitinių medžių rūšių kirtimo bei trako, pomiškio retinimo vietas Išretinti traką ir pomiškį Iškirsti pakaitinių rūšių medžius	
Iš viso:			83,0	83,0			
Iš viso projekte:			401,2	401,2			

Novaraisčio valstybinio ornitologinio draustinio tvarkymo programa

Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktorius 2011 m. birželio 20 d. Nr. V-158 įsakymu „Dėl valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos 2010 m. spalio 1 d. direktoriaus įsakymo V-218 „Dėl "Natura 2000" teritorijų tvarkymo programų patvirtinimo" pakeitimo“ patvirtinta Novaraisčio valstybinio ornitologinio

draustinio tvarkymo programa, paruošta Panemunių regioninio parko direkcijos. Rengėjas: vyr. ekologas Raimundas Giedraitis (2010-09-06).

Pagal draustinio tvarkymo programą didžioji dauguma darbų jau atlikta, bet vis vien toliau pateikiame šios programos pagrindinius teiginius, kadangi pagal šią programą atliekami darbai negali būti vienkartinio pobūdžio, o turi būti tęsiami eilę metų ir vykdytume, kuriam yra rengiamas šis miškotvarkos projektas.

Pagrindinis projekto tikslas:

- apsaugoti migruojančių pilkųjų gervių (*Grus grus*) sankauptų apsistojimo vietas,
- apsaugoti upinių žuvėdrų (*Sterna hirundo*) perimvietes.

Tvarkymo programos uždaviniai:

- nendrių pjovimas tvarkomos teritorijos bareliuose / juostose; dalinis menkavertės sumedėjusios augmenijos iškirtimas;
- menkavertės sumedėjusios augmenijos iškirtimas tvarkomos teritorijos bareliuose/juostose ir pylimuose;
- iškirstų krūmų, menkaverčių medžių ir išpjautų nendrių pašalinimas iš draustinio teritorijos;
- grioviuose esančių bebraviečių užtvankų išardymas ir pašalinimas,
- dalies griovių išsivalymas nuo sumedėjusios augalijos,
- pelkėse esančių salelių išvalymas nuo augmenijos, pritaikant jais upinių žuvėdrų perėjimui,
- paukščių stebėjimo galimybių iš bokštelio pagerinimas,
- teritorijos hidrologinio režimo atkūrimas

Planuojama vienoje teritorijoje (žiūrėti schemą) nuo gruodžio mėnesio, jei yra įšalas, fragmentiškai iškirsti krūmus ir menkaverčius medžius bei pjauti nendres. Iškirsti sumedėję augalai ir nendrės turi būti rankiniu būdu išnešami ar arklių pagalba išvežami iki buvusio geležinkelio pylimo ir toliau apdorojami ir išvežami už draustinio ribos. Kadangi visa teritorija, kurioje numatyti tvarkymo darbai vykdyti randasi įmirkusiame durpyne, tai darbus galima vykdyti tik esant įšalui, bet ir įšalas neleidžia naudoti įprastinių technikos priemonių. Tikslinga iškirsti sumedėjusią augmeniją ir prie buvusio geležinkelio pylimo, tik už paukščių stebėjimų aikštelės einat link šiaurės vakarinio draustinio pakraščio tiek, kiek būtina technikai privažiuoti ir būtų patogus atnešti iš pelkės

nupjautus krūmus ir nendres. Nesant įšalui ar esant kitoms nelankioms darbo sąlygoms, darbai negali būti vykdomi ir nukeliami vėlesniam laikui ar kitų metų žiemai.

Priemonių įgyvendinimo lokalizacija

Teritorija randasi Novaraisčio valstybiniame ornitologiniame draustinyje į vakarus ir šiaurės vakarus nuo paukščių stebėjimo bokštelių aikštelės ir palei melioracijos griovį į šiaurę. Teritorija yra apie 500 m pločio ir apie 1000 m ilgio ir eina lygiagrečiai palei buvusio geležinkelio pylimą už maždaug 800 m atstumu į vakarus nuo buvusio geležinkelio pylimo. Visas teritorijos plotas maždaug 50 ha, o darbai bus vykdomi fragmentiškai ne didesniame kaip 30 ha plote ir bareliai, kuriuose bus vykdomi darbai bus pasiskirstę visoje teritorijoje, atsižvelgiant į konkrečias sąlygas darbų vykdymo metu (10 lentelėje pateikiame sklypų patenkančių į tvarkomą plotą sąrašą, o 16 priede pateikiame visą Tvarkymo planą su žemėlapyje sužymėtomis tvarkymo zonomis).

Laukiami rezultatai projekto pabaigoje ir jų tęstinumas

Bus pagerintos migruojančių pilkųjų gervių (*Grus grus*) apsistojimo sąlygos. Pagerės čia perinčių Lietuvos Raudonosios knygos paukščių rūšių perėjimo sąlygos. Darbai bus vykdomi du metus. Įvykdžius tvarkymo programoje numatytus darbus tikslinga dar dešimt metų, bent kartą per du metus šalinti krūmų atžalas bent dalyje tvarkomos teritorijos, tai bus daroma organizuojant jaunimo ir aplinkinių kaimų bendruomenės talkas, ar ieškoma suinteresuoto rangovo, kuris būtų pajėgus visoje teritorijoje, kurioje buvo vykdyti tvarkymo darbai, kasmet pjauti nendres ir krūmų atžalas ir tai panaudos kaip žaliavą savo gamybinėje ar komercinėje veikloje.

Atsakingos institucijos

Už šių darbų įgyvendinimą atsakingas darbus vykdančias rangovas, priežiūrą vykdo VI Šakių miškų urėdija ir Panemunių regioninio parko direkcija, pagal šių valstybinių institucijų kompetencijos ribas.

20 lentelė

Projektuojamos tvarkymo priemonės remiantis Novaraisčio valstybinio ornitologinio draustinio tvarkymo programa

Girininkija	Kv. Nr.	Skl. Nr.	Skl. plotas, ha	Tvar-komas skl. plotas, ha	Tvarkymo ploto ir tvarkymo priemonės Nr. / Buveinės tipas **	Projektuojama tvarkymo priemonė	Pastabos
Novaraisčio valstybinio ornitologinio draustinio tvarkymo programa							
Šilagirio	35	26	5,5	0,2		Sumedėjusios augalijos šalinimas	

Girininkija	Kv. Nr.	Skl. Nr.	Skl. plotas, ha	Tvarkomas skl. plotas, ha	Tvarkymo ploto ir tvarkymo priemonės Nr. / Buveinės tipas **	Projektuojama tvarkymo priemonė	Pastabos
	35	27	8,1	1,7		„ „ „	
	35	28	1,4	1,5		„ „ „	
	41	1	46,3	0,2		„ „ „	
	41	2	11,0	2,1		„ „ „	
	41	3	0,6	0,6		„ „ „	
	42	8	4,5	1,3		„ „ „	
	42	10-12	2,0	2,0		„ „ „	
	47	1	51,5	0,2		„ „ „	
	47	2	0,8	0,8		Fragmentiškai kirsti sumedėjusių augmeniją bei juostomis išpjauti nendres.	
	47	3	4,9	4,9		„ „ „	
	48	2	5,7	1,5		Sumedėjusios augalijos šalinimas	
	48	3,15	1,1	1,1		„ „ „	
	53	1	63,6	63,6		Fragmentiškai kirsti sumedėjusių augmeniją bei juostomis išpjauti nendres.	
	54	2	35,6	34,0		„ „ „	
	54	3,7,8,10-18	28,4	28,4		„ „ „	
	54	19	1,5	0,8		„ „ „	
	55	32	5,3	3,1		„ „ „	
	55	38	1,5	0,5		„ „ „	
	55	47	1,5	1,3		„ „ „	
	55	48	0,5	0,3		„ „ „	
	56	1-11	51,5	51,5		„ „ „	
	56	12	1,3	1,1		„ „ „	
	56	13	4,0	0,2		„ „ „	
	56	28	1,6	1,2		„ „ „	
	56	29	1,5	0,1		„ „ „	
	103	34	4,8	1,0		Sumedėjusios augalijos šalinimas	
	113	15	6,8	1,4		„ „ „	
	113	16	17,3	1,0		„ „ „	
	126	13	18,5	0,9		„ „ „	
	126	15	0,9	0,4		„ „ „	

Girininkija	Kv. Nr.	Skl. Nr.	Skl. plotas, ha	Tvar-komas skl. plotas, ha	Tvarkymo ploto ir tvarkymo priemonės Nr. / Buveinės tipas **	Projektuojama tvarkymo priemonė	Pastabos
	126	19	1,0	1,0		Fragmentiškai kirsti sumedėjusių augmeniją bei juostomis išpjauti nendres.	
	126	20-25	9	9		„ „ „	
	141	13-32	37,9	37,9		„ „ „	
	168	27-35	15,1	15,1		„ „ „	
		Iš viso:		271,9			

6 pav. Gervės Šilagirio girininkijoje Novaraistyje nuo nendrių ir medžių bei krūmų išvalytame plote

Literatūros sąrašas

1. Andersson L., Kriukelis R., Skuja S. 2005. Kertinių miško buveinių inventorizacija Lietuvoje. Vilnius.
2. Augalų (miško) genetinių draustinių nuostatai. Patvirtinta LR aplinkos ministro 2004 m. liepos 7 d. įsakymu Nr. D1-374.
3. Baškytė R., Bezaras V., Kavaliauskas P., Klimavičius A., Raščius G. (rengėjai). 2006. Lietuvos saugomos teritorijos. Lututė. Kaunas. 325.
4. Bendrieji buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatai. Patvirtinta LR Vyriausybės 2004 m. kovo 15 d. nutarimu Nr.276.
5. Gamtinių ir kompleksinių draustinių nuostatai. (Patvirtinta LR Vyriausybės 2008 m. balandžio 2d. nutarimu Nr. 318).
6. Gamtinio karkaso nuostatai. (Patvirtinta LR aplinkos ministro 2010 m liepos 16 d. įsakymu Nr. D1-624).
7. Gamtos paveldo objektų nuostatai (Patvirtinta LR Aplinkos ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. D1-214).
8. Kurlavičius P. 2003. Pagrindiniai miško kirtimai ir paukščių apsauga Lietuvoje. Lietuvos ornitologų draugija. Lututė. Kaunas. 32.
9. Kurlavičius P. 2006. Biologinės įvairovės apsauga valstybiniuose miškuose. Lietuvos ornitologų draugija. Lututė. Kaunas. 151.
10. Lietuvos gamta. Saugomos teritorijos. 2004. Kirstukas M. (redaktorius ir sudarytojas). Lututė. Kaunas. 144-149.
11. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas. (2001 m. gruodžio 4 d. Nr. IX-628 redakcija).
12. Lietuvos raudonoji knyga. 2007. Rašomavičius V. (vyr. redaktorius). Lietuvos respublikos Aplinkos ministerija. Lututė. Kaunas. 799.
13. Miško kirtimų taisyklės. 2010. Patvirtintos LR Aplinkos ministro 2010 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. D1-79.
14. Panemunių regioninio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonos ribų planas (patvirtintas LR Vyriausybės 2009 m. gruodžio 2d. nutarimu Nr. 1607).
15. Panemunių regioninio parko tvarkymo planas (Patvirtintas LR Aplinkos ministro 2010 m. birželio 4d. įsakymu Nr. D1-499).
16. Rašomavičius V. (redaktorius ir sudarytojas). 2001. Europinės svarbos buveinės Lietuvoje. Vilnius. 138.

17. Raudonikis L. 2004. Europos Sąjungos reikšmės Paukščiams svarbios teritorijos Lietuvoje. Lututė. Kaunas. 468.
18. Raudonikis L. (sudarytojas). 2006. Europos Sąjungos Buveinių direktyvos Saugomos rūšys. Vadovas. Lututė. Kaunas. 101.
19. Samuchovienė O. ir kt. 2013. Kraštovaizdžio formavimo gairės valstybiniam keliams ir geležinkeliams. Kaunas.
20. Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos (Patvirtintos LR Vyriausybės nutarimu 1992 m. gegužės 12 d. Nr. 343. Aktualioji redakcija).
21. www.am.lt/gamtotvarka.
22. www.vstt.lt